

#1 18

FOLKEHØGSKOLEN

PORTRETTET

SOLFRID MOLLAND

side 4

REKTORMØTE

OLAVSGARD

side 14

BÆREKRAFTPROSJEKTET

VEIEN VIDERE

side 20

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:

Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Send ros og ris til:
redaktor@folkehøgskole.no

Redaksjonsråd:

Øyvind Brandt, Dorte Birch, Knut Simble og Sindre Vinje

Kommer ut med 5 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før
utgivelse, som er 15. februar, april, juni, september og
november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **Supernatural Stories** (supernatural.no)Produksjon/trykk: **Østfold trykkeri**

Papir: Amber Graphic

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo,
tlf.: 22 47 43 00, fax: 22 47 43 01,
bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehøgskole.no
www.folkehøgskoleforbundet.no
www.frilystfolkehøgskole.no

Generalsekretær:

Knut Simble
knut@folkehøgskole.no
tlf.: 69 14 44 63 / 974 28 979

Leder:

Øyvind Brandt
Falkestien 12, 3179 Åsgårdstrand
oyvind.brandt@folkehøgskole.no
tlf.: 900 77 694

Styremedlem:

Jan Martin Medhaug
Follo folkehøgskole

Styremedlem:

Ingvor Øydvinn
Fosen folkehøgskole

Styremedlem:

Sivelin Kjølstad
Sogndal folkehøgskole

Styremedlem:

Kristin Smith
Ringerike folkehøgskole

1. varamedlem:

Ronnie Mag-Larsen
Holtekilen folkehøgskole

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN

Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
if@folkehøgskole.no

Daglig leder:

Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf.: 913 52 372

Fagpressen

INNHold

03 Leder, Øyvind Krabberød

04 Portrettet: Solfrid Molland

08 Serie: Pedagogiske inspirasjonskilder

12 Pedagogisk hverdag,
Grafisk design, Skjeberg

14 Rektormatet, Olavsgard

18 Bærekraftsprosjektet, oppsummering

20 Veien videre – bærekraftsprosjektet

21 Foto: Mer enn ord – Lofoten

22 Kronikk: Annelise Fjeld Knutsen

26 Om Grundtvig, genmodifisering
og bærekraft

28 Benedictes metode

32 Bøker: Klassen

34 Bøker: The Nordic Secret

36 Bøker: Nordic Studies

38 Åsane: Verdigrunnlag og praksis

40 Kunst: Siri Skjervø

42 Internasjonalt seminar

43 Sosiale medier – Instagram stories

44 Odd Arild Netland går av

46 Ikke alt er sosialpedagogikk

48 Arbeidsrett: arbeidsmiljøloven

49 Leder: Øyvind Brandt

50 Folkehøgskoleforbundet

52 Nytt fra informasjonskontoret

54 Internasjonalt utvalg

56 Baksiden: Tekst/diktstafetten

FOLKEHØGSKOLER SOM LOKOMOTIV I SATSING PÅ BÆREKRAFTIGE LØSNINGER?

Bærekraftsprosjektet (Aksjonsforskning og bærekraft – folkehøgskolen for framtiden) har nå levert sin sluttrapport etter tre aktive år. Hele 45 folkehøgskoler har vært involvert. Det har vært et bredt spekter av lokale problemstillinger fra sosiale-, forbrukerspørsmål, til holdninger og mer driftsorienterte spørsmål. Prosjektet som har vært et samarbeid med Fremtiden i våre hender har vært viktig for å få miljøspørsmål høyere opp på dagsordenen ved norske folkehøgskoler. Det har vært sentralt å få dette med i undervisningen, men også for å rette oppmerksomhet mot driften ved folkehøgskolene. Hvordan spille på lag med naturen og få tatt de grep som er nødvendige for å møte vår tids største utfordring – klimakrisen. Nå kommer neste etappe – hvordan følge opp de viktige impulsene dette viktige prosjektet har gitt?

En folkehøgskole er et lite samfunn – et Norge i miniatyr. Det involverer personlig livsstil, mat, energi, bygg, drift og avfallshåndtering etc. Her ligger også flotte muligheter til å involvere elever og personale i en økologisk og holistisk tenkning inn i folkehøgskolehverdagen. Her er det mulig å tenke helhetlig om hvordan man lever,

om de praktiske løsningene som velges kunne vært bedre, og om de kan sies å være bærekraftige?

Ved Vestjylland højskole i Danmark har de maktet å bli CO2 nøytrale ved målrettet miljøarbeid. Der kombinerer de jordvarme, solvarme og en vindmølle – og med moderne styringsteknologi gir det et meget fleksibelt energiopplegg. Her er det mye inspirasjon å hente for norske folkehøgskoler. Det er viktig at det tenkes langsiktig og ikke bare i korte økonomiske horisonter. Nybygg er en stor «synder» når det gjelder CO2 utslipp, produksjonen av byggematerialer, her er det viktig å komme på banen for mer økologiske løsninger. Vestjylland i Danmark har fått veldig mye oppmerksomhet for sin miljøtenkning – også på riksplan. En offensiv holdning i disse spørsmålene kan også være en flott mulighet for positiv og god profilering av en skole.

Noen folkehøgskoler er på god vei, og det hadde vært flott å se flere folkehøgskoler bli lokomotiv i satsing på bærekraftige løsninger i det lille miniatyrsamfunnet en slik internatskole er.

Lykket til med å ta små og store skritt i mer miljøvennlig retning, det de ved

Vestjylland kaller intelligent utnyttelse av jordens ressurser!

Øyvind Krabberød

MAGASINET FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder. Bladet skal sette dagsorden, speile og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt. Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilyntfolkehøgskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet.

Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen.

SPILLER FOR LIVET

November bikker snart til julemåneden desember. Det er iskald trekk fra nord og våt snø i hovedstaden. Jeg skal treffe Solfrid Molland (50) – komponist, musiker og medmenneske. Jeg trekker inn i peisvarmen i gamle Oslo, Kvadraturen. Solfrid kommer inn feiende blid, godt vinterinnpakket.

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

Det blir lyst i rommet når den mørke damen kommer. Praten går lett – og det er ikke få tema vi er innom gjennom vår tilmålte tid. Hun vokste opp med musikk i Førresfjorden i Tysvær – Haugalandet. Det ble spilt sigøynermusikk, som har fulgt henne siden. Skolert i musikk ble hun på Østlandske musikkonservatorium og Universitetet i Oslo, åtte år med studier i klassisk piano med Einar Henning Smebye og Jens Harald Bratlie. Men siden har det blitt mange ulike sprang i musikkens verden. Sangen og trekkspillet kom inn senere. Tre album har hun gitt ut, og hun er ofte ute på veien med konserter. – Trekkspillet er mest et støtteinstrument for sangen, men jeg elsker lyden fra mitt lille røde trekkspill, sier hun.

Vestlendingen hadde rundet 30 år da hun fikk seg dragspill, og fikk prøvd ut stemme og instrument som gatemusikant i Sør-Frankrike. Her møtte hun rumenske gatemusikanter med rombakgrunn – de spilte for livet, for mat på bordet. Hun ble inspirert til å formidle det flotte i deres musikalske verden. Molland har senere samarbeidet med det kjente rumenske ensemblet Taraf de Haidouks og med gatemusikanter av rom, på konserter, turneer og plateinnspillinger. Møtene med disse, som hun sier, flotte menneskene – har gitt Solfrid et engasjement for å jobbe for romas rettigheter, og videreformidle det sterke og spirituelle i deres musikkultur.

TA VARE PÅ JORDA

I 2014 da hetsen mot tiggere fra Romania nådde nye høyder i Oslo og andre steder i landet, engasjerte Molland seg sterkt. Det ble konserter og plateutgivelse sammen med inviterte eminente musikere fra rommiljøet (CDn Musikken er mitt fedreland). Denne produksjonen er en hyllest til styrken og spiritualiteten i sigøynermusikken.

- Hvorfor har vi tiggere i Norge?

- Før Ceausescus fall i Romania kalte mange rom han far fordi han ga dem jobb og bolig. De jobbet i jordbrukskollektiver, jernbane, industri og i statlige musikkensembler. Da diktatoren falt mistet de jobbene, og dro til Sør-Europa – så kom flyktningestrømmen og det ble for lite penger å tjene. Da Schengenavtalen kom søkte mange nordover for å tjene til livets opphold. De fleste tiggere tilhører ikke noe mafianettverk, det viser forskningsrapporter fra bla FAFO. Jeg har selv reist i Romania på besøk, og det de fortalte meg på gata i Norge stemmer; Det er ofte storfamilier som slår seg sammen, leier en bil for skaffe penger til å oppgradere hus og hjem, penger til lege og sykehusopphold.

Det er jul på tallerkenen, og lunt på Celcius denne hustrige dagen hvor mennesker haster forbi utenfor vinduet. Det er et menneske med stort hjerte jeg møter. Hun er opptatt av musikk, men også av jordas tilstand, politikk og menneskers mulighet til å leve verdige liv. Vi er innom utviklingen i Europa og Ungarn. – Europa er i en brytningstid og er på vippen, høyrekreftene har ikke vunnet. Det er veldig spennende å følge med på utviklingen. Det er altfor mange korte perspektiver, vi må ta vare på jorda.

Solfrid Molland er stolt av at hun kan leve av musikken. Hun har vært freelancer hele veien, og i perioder spedd på med litt undervisning. – Mangler jeg penger spiller jeg flere konserter, og når økonomien er god, tar jeg meg fri for å komponere mer musikk, smiler hun. I hennes forrige prosjekt skrev hun musikk inspirert av ulike katedraler og kirkerom i Europa.

KATEDRALMUSIKK

Hun er glad i katedraler, lyset - atmosfæren. - Jeg jobber med gatemusikanter, alle blir like når vi kommer inn i kirken. Da bøyer vi oss for noe som er større – biskop og uteligger. Vi er født alene og skal dø alene, det rører ved meg at vi bygger vakre katedraler i håp og tro på noe vi ikke vet sikkert om finnes.

«Jeg elsker å stå på scenen, gjennom musikken forstår jeg verden.»

I dette siste prosjektet skriver hun musikk til ulike religioners hellige bygg – kirker, moskeer og synagoger. De får alle sine komposisjoner. Solfrid driver research, leser om byggenes historie og relegiøse betydning, fanger inn lys og stemninger. Tenk om vi kunne ha mer fokus på det vi har felles, det er mye som binder oss sammen over de relegiøse skillelinjene. Vi ser for eksempel at religiøse ledere fra de største verdensreligionene nå står side om side i arbeidet om å verne om sin guds skaperverk, naturen. Slik kan naturvern bygge bro og være fredsarbeid.

Dette prosjektet skal fullføres i løpet av halvannet år og ende opp i en CD-innspilling og påfølgende turne. Til prosjektet skriver hun også melodier laget til utdrag av flere religioners hellige tekster, med tema naturvern og fred. Her samarbeider hun med Erik Hillestad som gjendikter tekstene i poetisk form.

Å oppleve Solfrid Molland på konsert er en opplevelse, det er vanskelig å ikke bli grepet av varmen, både musikalsk og menneskelig. - Jeg elsker å stå på scenen, gjennom musikken forstår jeg verden, uttrykker meg og kommer i kontakt med det spirituelle. Jeg føler meg tryggere på scenen enn ute i verden, og er dypt takknemlig for å få være musiker.

MUSIKALSK BRO

Den vevre kvinnen har mange tanker om musikk. - Jeg tenker at musikken min, det jeg jobber med, ligger i skjæringspunktet mellom gate og katedral. Det jeg lager bunner i en dyp kjærlighet til den europeiske kulturarven. Fra den klassiske kunstmusikken, som jeg har studert, via den europeiske folkemusikken, til sigøynermusikken, som stammer fra et paneuropeisk folk med indiske røtter, som beveger seg over landegrensene i Europa. Jeg prøver å bygge en bro mellom sjangrene, derfor inviterer jeg ofte med meg improvisasjonsmusikere. Sammen med dem er det lettere å bygge den broa. Musikk er dialog, i musikken jeg skriver for piano ønsker jeg å uttrykke det evige, mens sigøynermusikken er her og nå – intenst tilstedeværende. Jeg trenger begge deler, sier hun.

Vi kommer inn på flyktningesituasjonen i Europa, og den negative retorikken som har fulgt med langt inn i den norske samtalen. - Det ser ut som om vi har en redsel i landet vårt for at det ikke er nok til alle, vi er redd for å miste velferden og kulturen vår. Retorikken endel bruker når de omtaler muslimene i dag ligner på måten vi omtalte jødene under annen verdenskrig – de var farlige, og det florerte med konspirasjonsteorier, som at de søkte verdensherredømme.

- Er du pessimist?

- Mine siste prosjekt har handlet om håp, jeg leter etter fremtidstro gjennom kunsten, avslutter Solfrid Molland.

Solfrid Molland understreker at mange rom-musikere sier det er ok å bruke ordet sigøynermusikk, men som gruppe ønsker de å bli kalt rom, ikke sigøynere eller romfolk.

«Det jeg lager bunner i en dyp kjærlighet
til den europeiske kulturarven.»

MUSIKK:

Klaverstykker av Johan Sebastian Bach og Frederic Chopin. Russisk og rumensk sigøynermusikk. Ellers lytter jeg til Maria Tanase, Mahalia Jackson, Nina Simone, Tom Waits, Leonard Cohen, Mahsa Vahdat, Benedicte Torget, Øystein Sevaag og Nils Økland.

BØKER:

Et annet land av James Baldwin, og barneboken *Tordivelen flyr i skumringen* av Maria Gripe. Jeg anbefaler også: *Sapiens* av Yuval Noah Harari og *Et uønsket folk* av Carl Emil Vogt, Maria Rosvoll, Lars Lien og Jan Brustad.

SMULTRONSTÄLLE:

Øvingslokalet mitt med flygel er mitt favorittsted. Frankrike, Russland og Romania er mine favorittland.

ET REFORMPEDAGOGISK STREIFTOG – OM L93, GARDNER OG STEINER

Da Gudmund Hernes førte den generelle læreplanen (L93) i pennen i 1993, lå et århundre med pedagogiske reformer bak ham. Et reformpedagogisk streiftog bringer oss til pionerene tidlig på 1900-tallet, til John Dewey. Maria Montessori og Rudolf Steiner. For Dewey er det aktivitetspedagogikk og learning by doing-metodikken vi kjenner. Montessoripedagogikken understøtter barnets utvikling, særlig via dets sensitive faser, mens steinerpedagogikken kjennes på fokus lagt på det kunstneriske hos barnet. Her skal vi se på sammenhenger mellom L93 og reformpedagogikk, gjennom bidrag fra Steiner, særlig hans fremstilling av pedagogiske utviklingsfaser og Howard Gardners intelligensteori. Sistnevnte har ført til nye pedagogiske praksiser siden 1990-tallet.

Gudmund Hernes, L 93s far.

DE NI INTELLIGENSENE

Gardners teori opererte opprinnelig med sju intelligenser. Siden kom naturintelligensen og intelligensen for de store spørsmål til. Naturintelligensen dreier seg om å kunne skille mellom levende og dødt, samt skjelne presist mellom ulike planter og dyr og å kunne oppfatte landskaper, vær og klima. Ellers definerer Gardner: språklig-lingvistisk, musikalsk, logisk-matematisk, spatial-romlig-visuell, kroppslig-kinetisk intelligens og de personlige intelligensene.

KUNNSKAPSLØFTETS SJU MENNESKER

Departementale dokumenter framheves sjelden ut fra litterære kvaliteter. Den generelle læreplanen, som ennå gjelder for alle skoleslag opp til folkehøgskolene, er et unntak. Skolehistorikeren Torstein Harbo roser dokumentet i boken *Norsk skole i europeisk perspektiv* fra 1997, og peker på et likefrem genialt trekk hos Hernes: «Som en drivende kraft i et departementalt teamwork

ble reformenes tørre lovparagrafer omskapt og ikledt kjøtt og blod.» For meg er Hernes Kunnskapsløftets Moses. Det han skrev i 1993, ble stående også i 2006 da Kunnskapsløftet kom. Ja, de sju menneskene han skildrer, fortjener vedvarende tavleplass på UDIRs vegger. Alt det andre, kompetansemål inkludert, er foranderlige detaljer, dels skrevet i sand. La oss derfor se litt på L93s tavler.

«Vi kan si at her blir Kunnskapsløftet
til et Kulturløft»

Under overskriften *Det meningsøkende mennesket* oppfordres lærere til å oppfostre sine elever på basis «av grunnleggende kristne og humanistiske verdier, og bære videre og bygge ut kulturarven». Formuleringen fanger slik opp både kristne og frilynte folkehøgskoler, der også Grundvigs «menneske først, kristen der nest» synes inkorporert. Dagens elever skal få hjelp til å søke et personlig standpunkt og egen identitet, og i arbeidet med å gjøre seg opp en personlig mening hører også meningsbrytning, både knyttet til religion, kulturverdier og politiske holdninger. Så leser vi om kvaliteter som trengs under intenst gruppearbeid, ikke minst på folkehøgskoler: «Utdanningen skal oppøve evnen til samarbeid mellom personer og grupper som er forskjellige. Men den må også gjøre tydelig de konflikter som kan ligge i møtet mellom ulike kulturer. Åndsfrihet innebærer ikke bare romslighet for andre syn, men også mot til å ta personlig standpunkt, trygghet til å stå alene og karakterstyrke til å tenke og handle etter egen overbevisning».

Under Det skapende menneske nevnes deltakelse i skapende prosesser knyttet til hjerte, hender og hode. Det skal legges til rette for fabulering og «å utforske og utfolde egne krefter» innen kunsten, men eleven lærer også å skape i et praktisk virke så vel som med tanken gjennom øvelse «i vitenskapelig forståelse og arbeidsmåte». Gjennom elevenes arbeid med egen skriving, og gjennom samarbeid kan den skapende leken få eget rom og egen tid til utfoldelse. L93-planen viser også til at de tre tradisjonene kobles i mange yrker: «En tømmer må f.eks. ikke bare være nevenyttig og netthendt, men også vite hva en bjelke tåler av trykk og strekk, og ha standarder for en godt utført jobb og for et vakkert utseende arbeid.» På skoler der håndverkstradisjoner dyrkes, som f.eks. Fosen fhs, er dette praksis. Andre ganger kan elever gi et

vitenskapelig tema et kunstnerisk uttrykk og forbinde tradisjonene.

Under Det arbeidende menneske leser vi at «god undervisning setter læring i gang», mens «eleven fullbyrder den gjennom sitt ansvar for egen læring». I arbeid med f.eks. diktskriving kan oppstarten være utfordrende. Fra egen undervisning har Gro Dahles dikt «Hvilket byggverk er reist på knokler?» med bare fem korte linjer fungert som stilas for elevenes skriving. Men det vil alltid være elever som vegrer seg og lærere som mangler verktøy. Gjennom de skjønnlitterære programmene som holdes i avslutningsåret i videregående skole, er det utviklet gode opplegg. Og mange lærere har fulgt kurs for å øke kompetansen. Kanskje kan det nettopp slik etableres en arena for å virkeliggjøre Erna Solbergs ord: «Vi har som mål at alle elever skal møte sin drømmelærer i klasserommet ...» At eleven har tatt ansvar for egen læring gjennom akkurat det skjønnlitterære kompetansemålet, er en erfaring mange av landets norsklærere har gjort seg.

KULTURLØFT

De tre første evneområdene som eleven kan utfolde seg på (les «menneskene») er nok mer individuelt preget idet elevens personlige meninger brytes og skapende evner utfoldes. Her kan eleven også forbinde identitet med egen arbeidsytelse. Trekkløvert Det allmenndannede, Det samarbeidende og Det miljøbevisste mennesket (jfr. naturintelligensen hos Gardner) som så beskrives i L93, viser mot «fellesmennesket» i oss der vi opparbeider ansvar for felles kulturarv og miljø og samfunnsbygging. Vi kan si at her blir Kunnskapsløftet til et Kulturløft, noe som styrkes via Det integrerte mennesket, dvs. et allsidig utviklet menneske som kan holde de andre seks menneskene i et fruktbart samspill.

I 2018 er det 25 år siden L93 og 12 år siden Kunnskapsløftet. Hvor står vi? Vi ser problemer som fravall i videregående skole, svak rekruttering til yrkesfag, skoletretthet og skoletapere. Antagelig har faktorer utenfor den generelle læreplanens rekkevidde skapt utviklingen. Faktorer som har sammenheng med alt fra byråkratisering av skoleverket, innføring av New Public Management, for stor vekt på testing og PISA-resultater, for mange undervisningsfjerne kompetansemål, for hurtig digitalisering og for tidlig skolestart til en gjennomgående, for ensidig vektlegging av det teoretiske: med andre ord en manglende oppfølging av L93s intensjoner.

ET HELHETLIG MENNESKEBILDE SOM PEDAGOGISK GRUNNLAG

Målet om et sjuende integrert menneske kan ses som en vei til en undervisning fundert på et helhetlig menneskebilde. Pedagogiske forsøksskoler utviklet på Howard Gardners innspill har tatt helhetskravet opp på sin måte. Boken *Hvordan bli en skole med mange intelligenser* av Thomas R. Hoerr beskriver bl.a. friskolen New City School i St. Louis og dens innføring av MI (mange

intelligenser) i skolehverdagen. Den tar også opp lærernes implementeringsarbeid, der stikkord som tilpasset opplæring og differensiert undervisning er velkjent. Nytt er imidlertid vektlegging på at alle intelligensene skal gjelde og at elevene gis anledning og støtte til å arbeide spesielt med det de er gode på. På New City School er de personlige intelligensene noe høyere vektet enn de andre. Hoerr påpeker at andre MI-skoler som Key School i Indianapolis praktiserer lik vekt på alle intelligenser. Modellene varierer således mellom skolene.

«Oppgaven bør være alltid å sette hele mennesket i aktivitet»

Arbeid med danning av hele mennesket var også fremme i pionertiden. Da Steiner holdt foredragsrekken Det metodisk-didaktiske høsten 1919, parallelt med oppstarten av den første steinerskolen, sa han: «Vi må gjennomtrengte hele undervisningen med et kunstnerisk element. Derfor vil vi fra begynnelsen av passe på at vi pleier det kunstneriske i barnet. Det kunstneriske virker jo ganske særlig på menneskets viljesnatur. Med det trenger vi inn til noe som henger sammen med hele mennesket, mens det som henger sammen med det konvensjonelle bare har å gjøre med hodemennesket.» Hvordan så Steiner kunnskapsformidlingen? Han ville ikke bare stille menneskene inn i verden med hodet. Oppgaven bør være alltid å «sette hele mennesket i aktivitet». Om vi oppfatter hele mennesket å la Det integrerte mennesket i L93, og dernest tenker oss en undervisning som bare tiltaler den språklige og logisk-matematiske intelligensen (les hodemennesket) som motsats, trer Steiners syn klarere frem. Vi ser også hvordan hans tanker underbygges av Gardners MI-teori.

Howard Gardner, født 1943, er en kognitiv psykolog ansatt ved Harvard University.

FREMVEKSTEN AV AKADEMIKEREN

I et av foredragene om pedagogikk, samlet i boken *Pedagogikk og erkendelse af mennesket*, beskriver Steiner tre grunnleggende pedagogiske utviklingstrinn. Den greske oppdragelse var gymnastisk. «Læreren visste hva en bevegelse betyr for det indre mennesket. Det ville virket temmelig uforståelig hvis en til oldtidens greker hadde sagt: En bør lære barnene opp i logisk tenkning.» Antikkens danning startet med gymnastens skjønnlege idrettslige bevegelser, noe også Gardner peker på i sin gjennomgang av den kroppslig-kinetiske intelligensen: «Grekerne dyrket menneskekroppens fullendte form og søkte gjennom kunstneriske og idrettslige prestasjoner å utvikle en perfekt proporsjonert fysikk med grasiøse bevegelsesmønstre, fullkommen balanse og smidighet». Hvis bare mennesket lærer seg «å gå og løpe riktig, kaste diskos riktig ... og kaste over mållinjen», slik

tenkte grekerne ifølge Steiner, «skal det nok også lære skilpad-deslutningen.» I gardnerske termer ser vi at grekerne la hovedvekten på utdannelse av to intelligenser, nemlig den romlig-spatiell og den kroppslig-kinetiske.

Rudolf Steiner i sitt atelier. (Cognito)

Steiners tankeblikk går så til romerkulturen. Den var ensidig rettet mot det øvre mennesket med talen som sentrum. Hos romerne trer retoren istedenfor gymnasten inn på arenaen, og hele oppdragelsen rettes mot det å tale retorisk, vakkert, å utvikle veltalen-

het! Hele overkroppen deltok, positurer ble inntatt fra hodets mimikk til armenes gestikk, «helt til mellomgulv og tarmer», som Steiner poengterer for det ble talt med kraft. Og Gardner utdyper. Romerens oppdragelse konsentrerte seg om språket som verktøy, den språklig-lingvistiske intelligensen var i utviklingens fokus mens tospannet fra gresk tid, romlig-spatiell og kroppslig-kinetisk intelligens, gradvis trådte tilbake. Hos romerne ble gymnasten til en retor. Men skjønnhetsbegrepet fulgte med ifølge Steiner, og utviklingen gikk videre i middelalderen. Undervisningen i de sju frie kunster anså ferdige sannheter i f. eks. aritmetikk eller astronomi som uviktig. Menneskets handle- og væremåte var viktigst. Vi var stolte når mennesker opptrådte retorisk også her i nord; skaldene var forløpere for kirkens menn. Det gjaldt å oppføre seg og hilse riktig, eksemplene er mange i Snorres kongesaga.

Med renessansen kom gradvis også et nytt oppdragelsesideal. Først med Comenius og Luther kom de første nye pedagogiske ansatsene. Så ble det akademiske ideal tydeligere som hos Erasmus Montanus, om enn bare litterært. Steiner beskriver overgangen slik: «Gymnasten var enda et helt menneske; retoren ville, i det minste når han opptrådte, være et menneske; vår akademiker er opphørt med å være et menneske. Han fornektet mennesket og vokser inn i lutter abstraksjoner. Han er blott et sivilisasjons-

skjellett.» Mye har endret seg siden Steiner ytret dette i 1924, men vi kjenner oss igjen mht. skolens akademisering. Og vi kjenner resultatene som høyt frafall i videregående skole, teoritunge kompetanseformuleringer upassende for praktikere, læringer som ikke kan det praktiske...

AVSLUTTENDE INNSPILL

Hva vil vi så med folkehøgskolen? Det faglige valget elevene gjør innen dette skoleslaget, er noe som engasjerer. Det er et valg som føles relevant, som treffer eleven hjemme. Året på en folkehøgskole kan bli del av et utdanningsløp som kvalifiserer for samfunnsdeltakelse, det «å møte livets oppgaver og mestre utfordringer sammen med andre». Gjennom et slikt år kan eleven tilegne seg en kompetanse som nettopp åpner for «senere i livet å kunne gå inn i yrker som ennå ikke er skapt». Om vi når opp mot visjonen om de sju mennesker i L93 som ser det allmenndannende – det alle bør få med seg – hva ligger da fremfor oss av pedagogikk? Kanskje nettopp et lekende samspill mellom det meningssøkende, skapende, arbeidende og samarbeidende mennesket der læreren mer er rettleder enn underviser, åpen for det den enkelte elev vil utvikle ut fra sitt genuine anlegg av intelligenser. Med slike rammer har folkehøgskolen anledning til fortsatt å vise sin force.

Knut Arild Melbø

Knut Arild Melbø (1958) er naturforvalter fra NMBU og har ellers studier i norsk, pedagogikk, resitasjon og historiefortelling. Har arbeidet som miljøvernkonsulent, lærer og forlagsredaktør. Har utgitt så vel fag- som skjønnlitterære tekster og har i en årrekke turnert som visesanger under artistnavnet Knut Ariel. Kursholder i folkehøgskolen siden 2008.

Kilder:

Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen (1996). Inkl. Generell del. KUF
Gardner, Howard, 1994: De sju intelligenserna, Brain books AB. Jönköping
Harbo, Torstein, 1997: Norsk skole i europeisk perspektiv. Bind 1. Tano Aschehoug
Steiner, Rudolf, 1982: Pedagogik og erkendelse af mennesket. Forlaget Jupiter, Odense
Steiner, Rudolf, 1980: Det metodisk-didaktiske, Antropos forlag, Oslo
Thomas R. Hoerr: Hvordan bli en skole med mange intelligenser. Abstrakt forlag, 2006

I vår artikkelserie om pedagogikk i folkehøgskolen ser vi på hvilke inspirasjonkilder vi kan skimte i folkehøgskolens pedagogikk utover Grundtvig. Først ute var Arild Mikkelsen med en artikkel hvor den jødiske filosofen Martin Buber trer fram. Lena Sendstad har skrevet om Kaospilotene. Olav Klonteig fulgte opp med en artikkel om den amerikanske psykologen Jerome Seymour Bruner. Rune Sødal har belyst Møtet hos Friedrich Bollnow, mens Tore Haltli tok for seg Paolo Freire og bankmetoden. Øyvind Brandt har skrevet en artikkel om montessoripedagogikken. Sigurd Ohrem presenterte filosofen Arne Næss og hans lekne livsfilosofi. Øyvind Krabberød tok for seg prosjektarbeid som pedagogisk virkemiddel. Lena Sendstad skrev om lek og læring, med Lego som eksempel. Odd Haddal besøkte Alverno College i Wisconsin. Benedicte Hambro skrev om kunsten å bruke fortellinger til oppdragelse og dannelse. Sigurd Ohrem så på dialog i lys av Ricoeur og Gadamer. Einar Opsvik presenterte ideen om at læring skjer mellom mennesker – sosialkonstruktivistisk læringsteori. Lev Vygotkij ble belyst av Sindre Findal Vinje. Øyvind Brandt ga oss et innblikk i John Deweys tanker. Øyvind Krabberød skrev om Summerhill-bevegelsen i England. Odd Haddal formidlet Jesus som pedagogisk forbilde. Lærer ved Solborg folkehøgskole, Geir Ertzgaard, lot seg inspirere av filosofen Søren Kierkegaard, mens Sigurd Ohrem så på Sokrates og dialogen. Inge Eidsvåg ga oss et innblikk i sitt pedagogiske ideal – Alf Prøysen. Øyvind Brandt belyste lekfolkkonferanser som metode. Sindre Vinje tok for seg aksjonsforskning i et historisk lys. Willy Aagre skrev om legenden Anna Sethne. Øyvind Krabberød gravde i Nils Christies tankegods rundt pedagogikk, mens Synne Platander ga oss et innblikk i playbackteater – et moderne leirbål. Michael Noah Weiss skrev om filosofisk praksis. Sigurd Ohrem besøkte Camphillbevegelsen og Vidaråsen, mens Arild Mikkelsen ga oss et innblikk i K.E. Løgstrup sin tankeverden. Sigurd Ohrem tok for seg Steinerpedagogikken, mens Kim Sivertsen fra Nansen Fredsenter skrev om deres dialogmetode. I dette nummer skriver Knut Arild Melbø om et reformpedagogisk streiftog.

Lofoten folkehøgskole ligger i Kabelvåg og har 20 ansatte. Skolen har omkring 100 elever. De kommer i hovedsak fra Norge og andre skandinaviske land. Lofoten folkehøgskole er en frilynt skole som skal legge til rette for faglig og personlig utvikling, og arbeide for at elevene tar ansvar for seg selv, for samfunnet og for miljøet. Vi legger vekt på at det blir tatt personlig ansvar i alle ledd av organisasjonen, og at alle ansatte skal ha gode utviklingsmuligheter i jobben.

Rektor nærmer seg nå pensjonsalder, og skolen har derfor ledig

STILLING SOM REKTOR - LOFOTEN

Tiltredelse er 1. august 2018.

Rektor er øverste pedagogiske og administrative leder og har stor frihet til å påvirke profil og innhold innenfor skoleslagets rammer, i samarbeid med personale og styre.

Det vil bli lagt vekt på følgende kvalifikasjoner hos søkerne:

- Ledererfaring
- Utdanning på høgskole/universitetsnivå
- Administrativ kompetanse innenfor økonomi og personalledelse
- God skriftlig og muntlig framstillingsevne
- Personlige egenskaper
- Evne og motivasjon til å utvikle skolen videre i tråd med verdigrunnlag og målsetting

Skolen tilbyr

- Internat, matsal og undervisningsfasiliteter av høy standard
- En aktiv og spennende arbeidsplass
- Konkurransedyktig lønn
- Bolig stilles til disposisjon

Nærmere opplysninger ved rektor **Brynjar Tollefsen**, telefon 91512535.

Søknad med CV sendes til Lofoten folkehøgskole, Finnesveien 24, 8310 Kabelvåg, eller på epost til post@lofotenfolkehogskole.no innen 1. mars 2018.

**Gratis visningsturer
for skoler***

Følgende skoler har valgt oss som
sin reisepartner i 2017-2018:

Hurdals Verk FHS • Nordhordaland FHS •
Sogndal FHS • Bømlo FHS • Jeløy FHS
Karmøy FHS • Hedmarktoppen Sagavoll FHS

i samarbeid med følgende flyselskap:

QATAR AIRWAYS **TURKISH** AIRLINES **Ethiopian**

*Spesielle betingelser gjelder, spør oss!

For mer informasjon kontakt REISEbazaar:
Karl Johansgt 23, 0159 Oslo • Tel 22 41 30 30 • felles@reisebazaar.no • www.reisebazaar.no

SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE: GRAFISK DESIGN

ICAN, jeg kan og vi kan

Den beste arbeidsøkten for meg, er om morgenen når hjernen om natten har bearbeidet mine mange idéer. Hjerneforskningen forteller oss at søvnens evne til å bearbeide problemer og oppgaver vi har i våken tilstand, er formidabel. Hjernen løser problemet, og vi realiserer løsningene – gjerne på en datamaskin. Dette er min pedagogiske hverdag. Jeg jobber med mennesker og datamaskiner. På linjen Grafisk design er det naturlig å jobbe både analogt og digitalt. Datamaskinen har vært viktig i hele den perioden jeg har jobbet som folkehøyskolelærer. Men nå er det ikke bare linjetiden, men hele skolehverdagen som preges av datamaskinen. Av en liten en – som vi har på lommen, som er tilgjengelig hele tiden.

JA TAKK, BEGGE DELER

Det er utrolig hva som kan læres, finnes og lages på data. Elevene er vant med verktøyet. Vi har mulighet til å høre all musikk vi ønsker oss. Det finnes utallige læringsvideoer med oppdaterte profesjonelle lærere og foredragsholdere, og vi finner venner og familie på forskjellige chattekanaler. Det virker som elevene foretrekker å lytte til egen musikk fremfor å synge i fellesskap. De foretrekker å være i sin egen verden, å høre og se på det som interesserer dem selv. Allsangen er død sier noen. Fellesskapet nedprioriteres fremfor private sysler. I natt drømte jeg at alle elevene mine satt på linjerommet og sang av full hals. De hadde det kjempemoro sammen, kunne teksten de sang og de var våkne og glade. Ønskedrøm tenker jeg. Hvordan skal jeg få den pedagogiske hverdagen til å bli slik, i den dataalderen vi lever i? Alt kan ikke forandre seg til det bedre over natten. Heldigvis har vi tid til å stoppe opp og jobbe med de viktige tingene på folkehøyskole. På Grafisk design gir vi oss tid til analoge trykkprosesser og papirlaging i fellesskap, og det er på tide å lære mer om zen og japansk kultur. Vi har tid til å lære og forholde oss til datateknologien på en lur måte, tid til å reflektere og utvikle idéer. Tid til å slippe taket på redselen for å ikke være hurtig nok, god nok og flink nok. Jeg har tid til å bli

kjent gjennom faget med gruppen og med hver enkelt elev, og å legge vekten på det sosiale fellesskapet. Konsekvensen er at jeg må velge få tema, med stort rom for improvisasjon.

GATEKUNST

Grafisk design maler på veggene. Vi besøkte i september gatekunstfestivalen i Stavanger, og fikk treffe utøvende gatekunstnere. Festivalen i Stavanger er verdenskjent og temaet i fjor var ytringsfrihet og menneskerettigheter. Gatekunst forbindes fremdeles med noe ulovlig og spennende, men omfavnes av kunstgallerier over hele verden. Å få lov til å male på veggene er i seg selv en ny opplevelse for de fleste elevene og virker befriende. Spesielt når vi ser at andre kommer i fengsel, eller mister livet, om de skriver sine meninger på veggen. Det er uvant å se sine tegninger og meninger blåst opp på en vegg. Det styrker selvfølelsen. Linjen har jobbet med gatemalerier og ytringsfrihet i ti år. Nå utvikler gatekunstprosjektet seg videre innen animasjon, sammen

med linjen Filmproduksjon, og for hele skolen. Store prosjekter med «løse tråder» og gode idéer krever mye arbeid og planlegging. Men vi gir oss ikke før vi får det til.

JAPAN OG GATEKUNST

Vår vestlige kultur står i sterk kontrast til de veldisiplinerte menneskene vi møter på linjereisen i april. Det skal bli en opplevelse å se hvordan elevene reagerer på dette kulturmøtet. Vintersemesteret på linjen har Japansk kultur som hovedtema. Elevene på Grafisk design har stor interesse for kulturen, og kjenner den først og fremst gjennom manga og animé (japansk tegneserie og animasjon). De ønsker å lære mer. Vi jobber med japansk tresnitt, japonisme (påvirkningen fra japansk kunst, kultur og estetikk i vestlig kultur) og utvikling av plakatkunst, kalligrafi (skjønnskrift),

origami (papirbretting), haikudikt, papirlaging og japanske glosser. Japan er nytt og spennende. Og brennaktuelt i forhold til den spente situasjonen med USA og Nord Korea. Landet har bevart sin gamle kultur og er samtidig ledende innen høyteknologi og design.

Mona og Beauty: Mona hjelper Beautypalo Mulenga, som skal skjære en sjablong for graffiti-prosjekt på Skjeberg. Foto: Jan Tore Tjøstheim Jensen.

IDEER KREVER ARBEID

Jeg dro på studiereise til Tokyo, Mt Fujii i Hakone, Kyoto, fredssenteret i Hiroshima og øyen Myajima sist sommer. Idéen om at dette var et riktig folkehøyskolereisemål for oss ble både bekreftet og forsterket når den politiske situasjonen i området tilspisset seg og når ICAN fikk fredsprisen. Fred og forståelse mellom mennesker fra forskjellige kulturer er tema for reisen i år. Skjeberg folkehøyskole har kontaktet Nobels Fredssenter i Oslo for et samarbeide. Vi har bestemt oss for et fellesprosjekt for skolen med fokus på nedrusting og kommunikasjon, og Skjeberg folkehøyskole ønsker Nobels Fredssenter, og gjerne ICAN, som medaktører i prosjektet.

TO MØTER MED EN FREMMED KULTUR

En japansk legende forteller at om du bretter tusen traner kan et ønske bli oppfylt. Sadako Sasaki fikk leukemi etter atoman-grepet på Hiroshima 6. august 1945. En gammel japansk legende forteller at den som folder tusen origami-traner vil få oppfylt et ønske. Hun rakk å folde 1300 traner før hun døde 12 år gammel. Sadako visste ikke at hun og bretteing av papirtraner skulle bli et symbol for fred, for japanere – og for oss. Kan papirbretteing og et animasjonsprosjekt gjøre en forskjell for verdensfreden da? vil vel noen elever spørre seg. Eller «What's in it for me?»

«Fred og forståelse mellom mennesker fra forskjellige kulturer er tema for reisen i år.»

Under animasjonsfestivalen i Fredrikstad sist høst hadde elevene en masterclass med animatøren Aia Suzuki. En av elevene spurte «Hva gjør du når du har en kreativ sperre?» «Hva?» svarte Aia. «Det finnes ingen sperre, det er bare å jobbe og jobbe til en får det til» Elevene humret litt. Selvransakelsestid var kommet.

KREMELEVENE PÅ GRAFISK DESIGN

Flere av elevene på linjen har ikke fullført videregående. Disse har evner og talenter som ikke er oppskattet i den obligatoriske skolen. De er utkjørt etter mange års skolegang der de ikke fungerte så godt. På linjen går vi utenom utfordringene hvis de er for store og står i veien for gode prosesser. Elevene får ansvar for egen læring. Å styre sine egne prosjekter lærer oss at å bestemme selv er en uovertruffen motivasjonskraft. Jeg venter på elevenes «åpningstid», tidspunktet der de er mottagelig for læring. Noen av dem har døgnåpent, mens andre ikke er tilgjengelig før skoleslutt. Jeg har tid til å vente. Elevene slipper eksamenspress og stadige prøver. Målet er ikke å bli grafisk designer, men å oppdage egen skaperevne og arbeidskraft, evner de kan ta med seg videre, og trenger, uansett yrke.

DEN SOM GIR SEG ER EN DRITT

Fellesopplevelser gir sosial tilhørighet og er folkehøyskolens gullgrube, og en nødvendig faktor i et velfungerende demokrati. Det er like viktig å ta vare på sin egen stemme, om den skrives på en vegg, i en avis eller om den synger i kor under demonstrasjonen mot kutt i bevilningene til folkehøyskolen eller når vi stemmer på valgdagen. Jeg kan, jeg vil og jeg får det nok til!

«Heldigvis har vi tid til å stoppe opp og jobbe med de viktige tingene.»

Grafisk design-lærer på Skjeberg folkehøyskole
Mona Agnete Sandberg

Ting man gerne, vil er fjerne.
Ting man vil når man til.
Thi at ville er den lille
smule mer enn gjerne ville.

(Piet Hein)

Peace: Grafisk Design har fellesprosjekter som er noe utenom det vanlige. Indiana Rue deltar her på «gulvmaleri» inspirert av Keith Harring. Foto: Mona Agnete Sandberg.

In action: Foto: Vegard Mostrau Hovind

PÅ REKTORMØTE SKJETTEN: ØVIND KRABBERØD

REKTORMØTET

Folkehøgskolerådet arrangerer årlig et møte for rektorer i norsk folkehøgskole – i januar. I år var møtet lagt til hotell Olavsgaard – Skjetten fra 16. til 18. januar. Det er nå 80 folkehøgskoler under folkehøgskoleparaplyen, 72 rektorer fant veien Olavsgaard og den viktige møteplassen for ledere i skoleslaget. Fremdeles er fire av fem i ledelsen menn ved norske folkehøgskoler. Med tett snøfall og rikelig med forsinkelser i kollektivtrafikken tok det litt tid før alle nådde fram til flatbygdene på Romerike.

Det var lagt opp til et bredt og innholdsrikt program med informasjon, foredrag og workshops/gruppearbeid. Miljøspørsmål og situasjonen for kortkurs i folkehøgskolen etter høstens budsjettkamp, og den helt nye regjeringsplattformen sto høyt på dagsorden.

Enkelte hadde tydelig forhåpninger om at rektormøtet skulle gjøre bindende vedtak/forpliktelser i blant annet miljøspørsmålene som var oppe til diskusjon. Her slo flere fast at dette ikke var et fora som har mulighet for å gjøre slike vedtak. Det kom opp spørsmål om hvem som følger opp ulike framlegg. Det er nok viktig i framtida at en går gjennom organiseringen. Kanskje det kan opprettes et rektorutvalg som kan ha sær møter under rektormøtet, slik praksis var da det var departementet som kalte inn til rektormøte?

Odd Arild Netland, sekretær i Folkehøgskolerådet, ble også grundig takket av etter nesten 22 års innsats for folkehøgskolen i Norge. Hans etterfølger, nytilsatte Christian Tynning Bjørnø, var med den siste dagen. Han ble ønsket varmt velkommen og planlegger allerede i februar regionsmøter for å treffe rektorer og gjøre seg kjent i skoleslaget så raskt som mulig.

Siste post på programmet var besøk av politikere. SV og FrP meldte forfall, mens Høyre, Ap, KrF og Venstre stilte med Aleksander Stokkebø, Jette Cristensen, Hans Fredrik Grøvan og Marcus Holst-Pedersen. Hvis deres appell var mer enn festtaler så kan det blir godt å være i folkehøgskolelandskapet i framtida.

FRA PROGRAMMET:

- Høstens debatt om tilskudd
- Folkehøgskoleråd-saker
- Johan Lövgren, Folkehøgskolenes personale som verdibærere
- Prosjekter i folkehøgskolen, psykisk helse
- Det menneskelige fotavtrykket og biomangfoldet, Dag Olav Hessen
- Folkehøgskolenes utfordringer og muligheter i en bærekraftig verden, workshops
- Folkehøgskolenes lederutdanning
- Den fordømte friheten, Kaja Melsom
- Møte med politikere i UFO-komiteen

2 PÅ REKTORMØTE

1. Rektormøte nummer?
2. Hvorfor på rektormøte?
3. Hva synes du om programmet?

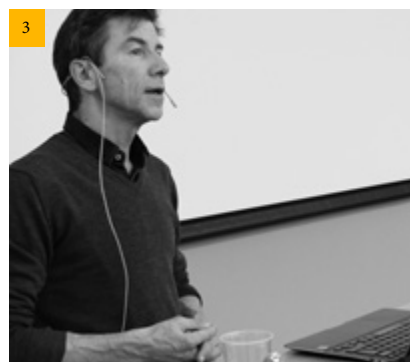
Mona Økland,
Sunnhordland folkehøgskule

1. Ganske mange, har ikke talt.
 2. Lære nye ting, utveksle erfaringer med kollegaer, bli inspirert. Kanskje også litt redd for å gå glipp av noe som kan være viktig.
 3. Bra: spesielt nyttig med dialog i mindre grupper og satte pris på et inspirerende foredrag av Dag Olav Hessen. Videre er det fint å kunne spørre rektorkolleager om råd.
- Litt forvirrende da «torget» plutselig synes å bli et organ for å gjøre vedtak. Heldigvis stemte ikke dette. Kanskje litt mer informasjon om møteinnholdet i forkant? Kunne også vært nyttig om en av Virke-advokatene hadde snakket om personverndirektivet.

Trond Instebo,
Hardanger folkehøgskule

1. Rektormøte nummer 16 eller 17 av 18 moglege.
2. Eg syns det er inspirerende å vera på rektormøte. Hyggeleg og nyttig å snakka med kollegaer, men samtidig inspirerende å høyra på aktuelle forelesningar. Mykje arbeid har blitt satt igang etter idear frå rektormøtet. Det er viktig å vere på fellesarenaen. Min skule utviklar eg ikkje aleine, men blant anna med ideer, råd og inspirasjon fra kollegaer på rektormøtet.
3. Årets program er, som dei fleste andre åra, variert og spennande. Eg likar blandinga av informasjon, forelesning og workshops.

1. Gruppearbeid i mindre grupper på rektormøtet. **2.** 72 rektorer møtte opp på årets rektormøte. Her f.v. Brynjar Tollefsen – Lofoten, Lene Dyrkorn – Skjeberg og Jon Krognas fra Toneheim. **3.** Foredragsholder biolog Dag Olav Hessen. **4.** Torkjel Solem fra Torshus utfordret forsamlingen, han ønsker seg en tydelig CO2-kalkulator. **5.** Det synges på rektormøte – sangmester Olav Arntsen fra Fredly. **6.** Internasjonal sekretær, Judith Klein i aksjon. **7.** Filosof Kaja Melsom foredro over temaet Den fordømte friheten.

8. Odd Arild Netland ble takket av under festmiddagen, her med kona Elisabeth. 9. Anna Sundströms operasang falt i god jord. 10. Frilynt mannskor for anledningen. 11. Odd Arild Netland mottok gave for 22-års innsats – et trykk av Vestfold-kunstneren Åke Berg. 12. Ny leder i Folkehøgskolerådet, Christian Tynning Bjørnø, tar over stafettpinnen. 13. Fersk stortingsrepresentant Aleksander Stokkebø (23) fra Høyre og UFO-komiteen. 14. Stortingsrepresentant Jette Christensen fra Arbeiderpartiet.

FORESLÅR FELLES CO2-KALKULATOR FOR REISER

Det var satt av rikelig tid til programposten; Folkehøgskolens utfordringer og muligheter i en bærekraftig verden.

Internasjonal sekretær Judith Klein og Sindre Vinje ledet seansen som inneholdt gruppearbeid, workshops og «torget» i plenum, hvor spørsmålstillinger og utfordringer ble bragt fram. I workshops var følgende tema satt opp: *Reisens pedagogikk, Fra individuelt til strukturelt handlingsalternativ, Arbeid med lokale bærekraftsplaner og Markedsføring og rekruttering.*

Det ble friske innspill på «torget», spesielt da rektor ved Torshus folkehøgskole, Torkjel Solem, igjen oppfordret skolene til å stå sammen og innføre en CO2-kalkulator under studieturer på folkehøgskole.no. Her vil en tydelig kunne få se avtrykket fra de ulike linjene ved skolen – fra reiser (utenlandsturer regnet fra Gardermoen). Han inviterte skolene til å være med på dette og å gi potensielle elever mulighet til å ta ærlige miljøvalg og for å vise at folkehøgskolen tar miljøutfordringene på alvor. – Dersom skoler ikke ønsker å bruke kalkulatoren kan de la være, men aller best hadde det vært om den ble obligatorisk, sa Solem. Subsidiært oppmodet han skoler til å bruke kalkulatoren og spalteplass på CO2/elev.

Brynjar Tollefsen fra Lofoten støttet varmt dette «rasende gode» forslaget, han mente vi nå står ved veiskille og står i fare for å komme bakpå om vi ikke tar tak i reisevirksomheten nå. Svein Harsten fra Rønning og Morten Eikenes, Ringerike var blant de som markerte sterk støtte til forslaget fra Solem. Jan Inge Wiig Andersen fra Nordhordland mente vi trengte tid i denne saken, skolene er veldig ulike understrekte han. Tore Haltli var også veldig skeptisk til å innføre en felles politikk og en CO2-kalkulator. Han mente reisene er av svært ulik karakter, og har en viktig pedagogisk verdi. – Dette er veldig komplisert, vi må se på hele sakskomplekset. Jeg synes dette blir en altfor overflatisk behandling, sa Haltli. Han var også redd for hva en kalkulator ville bety for rekrutteringen.

Dette var en god samtale og debatt, men hva kan et slikt forum gjøre spurte flere. Andre var redd for at det skulle gjøres vedtak over hodet på skolene, og sa at autonomien var truet. Tor Grønvik mente det var vanskelig å gjøre et vedtak om dette i plenum, mens leder for IF, Morten Eikenes, mente styrene i IKF og IF kunne behandle denne saken og få på plass en felles praksis fra neste høst.

KORTKURS TIL DEBATT

Det var satt av god tid til å diskutere budsjettforliket og kortkursenes rolle – første dag av rektormøtet.

Det var en klar bekymring for kortkursenes framtid i forsamlingen. I en innledning spurte Odd Arild Netland retorisk om kortkurs er viktig. Han svarte selv med litt hardcore fakta: I 2016 var det 521 kurs med ca 16.000 deltakere som igjen utgjorde 605 årselever. Det er mange som har vært innom en folkehøgskole gjennom kortkurs de siste årene. Det var 13 folkehøgskoler som ikke hadde kortkurs i 2015.

I DEN FERSKE REGJERINGSPLATTFORMEN STÅR DET:

Regjeringen skal gå i dialog med folkehøgskolen med sikte på å finne en modell for å fase ut kortkurs i tråd med budsjettavtalen for 2018

Folkehøgskolerådet ønsket tilbakemelding på problemstillinger rundt kortkurs. Men ba også om aksept for at de jobber for at skoleslaget får beholde kurs utover de lange kursene, Rådsleder Øyvind Brandt pekte på nødvendigheten av fleksibilitet i skiftende tider, med kortkurs er folkehøgskolene et lokalt ressurscenter og en kulturbærer, de er viktige i integrasjonsarbeidet – og det er et økonomisk argument for kortkurs. Øyvind Brandt ba også

forsamlingen om å reflektere over om tilbudet av dagens kortkurs var innenfor forskriften, eller om vi selv var med på å sette det hele i spill.

Det kom fram mange ulike syn i rektorkollegiet. Noen skoler som Nestor og Ål folkehøgskole er helt avhengige av kortkurs, og var svært bekymret for endringer i dagens rammer. Andre mente vi hadde ødelagt for oss selv ved at det var blitt for mye økonomisk tenkning rundt kortkurs. Det var også rektorer som mente vi burde rydde opp i kursfloraen. – Hva skal vi med salsakurs og dans eller bridge som kortkurs, spurte noen. Men dette ble raskt tilbakevist med at vi jo har mange danselinjer i langkursdelen – hva er forskjellen? Andre pekte på at det var særdeles viktig at en også i kortkursene la vekt på dannelse og personlig utvikling – det gjøres ikke på to dager, var argumentet.

Daglig leder i IF, Dorte Birch, mente det var viktig å være stolt over tilbudet av kortkurs, og ønsket ikke regler for hva vi kan ha og ikke ha av kurs. Hun viste til at det på informasjonskontoret nå jobbes med å lage egne nettsider for kortkursene.

INSPIRASJON OG ERFARINGER FRA FOLKEHØGSKOLEPROSJEKTET

DET NYTTER! EN GNIST FOR STØRRE BÆREKRAFT

Av Tom Tiller, professor emeritus/vitenskapelig leder (UiT), og Odd Arild Netland, daglig leder Folkehøgskolerådet

*«I oppstarten av dette prosjektet så skapte vi en gnist.»
(elevsitat)*

Fra avmakt til makt over eget liv. Et treårig Fou-prosjekt mellom Folkehøgskolene og Framtiden i våre hender er faset ut. 45 folkehøgskoler har deltatt. Prosjektet er slutt, men ideene, tankene og erfaringene lever kraftfullt videre. Folkehøgskolen har prøvd, og sett, at det nytter å gjøre noe stort – i det små. Erfaringene fra dette prosjektet ga nytt mot og inspirasjon. Det endret de unges holdninger. Det nytter!

Evalueringen og forskningen fra prosjektet viser at gnisten som ble skapt fikk fyr i mange bål rundt om på skolene. De unges tiltakende avmaktsfølelse overfor rapporterte miljøkatastrofer og klimatrusler kan stoppes gjennom små hverdags tiltak, der alle på skolen samarbeider om å finne gode løsninger på ulike problemer. Elevene gir selv uttrykk for dette i sine rapporter: De føler at de kan gjøre noe, og gjennom konkrete endringer i hverdagen få dempet en gnagende følelse av avmakt.

Handling som motivasjonsgarantist. En av de viktigste grunnene til at prosjektet fikk et så positivt utfall, mener vi ligger i det forhold at ungdommene i stor grad, riktignok under kyndig veiledning, selv fikk bestemme aktivitetenes innhold og form, og dermed etablere et nært eierforhold til oppgavene. Noen valgte lokale og nære tiltak, som f. eks. økologisk mat/selvberging/lokalmat/reduert matkasting/reduert kjøttforbruk, energi og vannsparing/dusjing og vannforbruk, mobilbruk, avfallhåndtering, søppel og

plast, kompostering, energisparing, treplanting, reparasjon av klær/klesbyting, sykler og sportsutstyr til utlån, redusert bruk av engangsgjenstander. Andre jobbet med større tema som transport og reising, fattig/rik, etiske klær, uteliggere, sosiale aktiviteter/musikk for gamle og demente, etc, etc.

Prosjektet valgte en optimistisk, konkret og handgrikelig inngang til temaer og problemstillinger. I denne problematikken er det også viktig at handling kommer sammen med ordene. Begreper og prak-

tiske grep må flettes sammen på en måte som gir mening. Når det skjer, oppstår genuin læring, en læring som går dypt og som varer. Mange av elevene som deltok, framholder med styrke at det de lærte i dette bærekraftprosjektet, vil de ta med seg gjennom hele livet.

Retorikk alene flopper før eller siden om den ikke akkompagneres av konkrete tiltak. Kanskje har denne observasjonen

også gyldighet på den store politiske arenaen? Å kjenne på problemene, gjennom valg av konkrete aktiviteter som deltakerne selv brenner for, er en hovednøkkel til det store og vedvarende elevengasjementet for dette arbeidet. I denne sammenheng framførte forholdsvis mange av elevene sterk kritikk mot den vanlige skolen. I flere av skolerapportene ble det pekt på at nettopp handlingsdimensjonen, særlig på ungdomstrinnet og i den videregående skolen, hadde vært for svak og til dels fraværende. Teori og praksis hadde kommet i ubalanse og forstyrret læringen, slik at de tapte interesse for skoleoppgavene.

Å få være ung forsker. Det gir god læringsgevinst, på bred front, når elevene velger oppgaver som de kan mestre, og som de, sammen med lærere og ledere, kan reflektere over både under og etter prosessen. Å få være en forskende aktør i egen skolehverdag genererer stolthet og gir læringskraft. De fleste var ukjente med ord som aksjonsforskning og aksjonslæring, som fikk en sentral plass i arbeidet. Å kunne være ung, reflekterende medaktør i skolehverdagen var ukjent erfaring for de fleste. Den tradisjonelle, passive elevrollen viste seg imidlertid å være seiglivet, selv i folkehøgskolen. Men også på dette punktet erfarte vi solid framgang. Det er mulig at denne ble drevet ekstra sterkt fram av engasjement og indre motivasjon knyttet til de konkrete bærekraftoppgavene, samt gleden av å få sjansen til å gå i front og være innovatører på kanskje den aller viktigste samfunnsoppgaven i dag; å redde kloden.

Bygg den kollektive kapasiteten. Vi har ingen tro på at dommedags- og pekefingerretorikk vil gi særlig positive bidrag

til utdanning for bærekraft. Dette var også et poeng som flere skoler trakk fram i sine slutt- så vel som underveisrapporter. Det vi derimot har stor tro på er gode, kreative dialoger og engasjerende møteplasser mellom elever, lærere og skolens ledere, der de unge ser og erfarer at de ikke står alene med de store utfordringene, men har de profesjonelle aktørene med seg på laget. Når den kollektive kapasiteten på skolene bygges og trygges rundt handgripelige og meningsbærende mål og tiltak, slår gnisten ut i flammer. Vi får ungdommer som brenner for bærekraftsaken.

Det gjorde en forskjell. «Jeg har alltid tenkt gjennom livet at hvis jeg har fått sjansen til å gjøre en forskjell, så vil jeg gripe den.» (elevsitat)

Denne eleven, og rundt 5000 andre ved deltakerskolene, fikk en unik sjanse til å gjøre en slik forskjell gjennom prosjektet Aksjonsforskning og bærekraft – folkehøgskolen for framtiden. De grep sjansen, og de gjorde en forskjell, så det monnet. Flere av grepene, som var sentrale i prosjektet, kan åpenbart også prøves med suksess også i andre skoleslag. Prosjektledelsen hadde selvsagt håpet på at ide og opplegg skulle fenge motivasjon og tiltakslyst både blant elever og ansatte, men vi ble likefullt overrasket over styrken i den begeistring som vokste rundt om på skolene. Vi som var sammen med disse ungdommene, fikk kjenne på den ukuelige kraften som oppstår gjennom gode myndiggjøringsprosesser. Det overbeviste oss om at utdanning for bærekraft bør prioriteres høgt i framtiden.

Ref. Aksjonsforskning og bærekraft – folkehøgskolen for framtiden. Sluttrapport. Aug. 2017. Røtter og vinger. Kortrapport fra prosjektet. Aug. 2017

NOTERT

DEN METAFORISKE SKØYTESPORTEN

... Stordomstida var i sosialdemokratiet's glansdager med den anorakkledde statsminister Einar Gerhardsen på tribunen. Den tida kjem aldri att. Bislett er isfritt. Det nyttar ikkje kor mykje Jan Erik Vold klagar, han som er sirkelsportens poet og ihuga tribunesliitar.

Både skøytesporten og Arbeidarpartiet har flyta innandørs, mista massegrunnlaget og tapt hegemoniet. Men etter mykje kluss i vekslingane og nederlandsk skøyteklapping, er det igjen von i hangande snøre med nye og blå trikotar – utan LO som sponsor, og utan Rune Gerhardsen som skøytepresident.

Andreas Hompland i Dag og Tid

MISJONERENDE ATEIST

Er du en misjonerende ateist?

- Jeg legger ikke skjul på at jeg har mitt livssyn som jeg gjerne utbrei, men samtidig ser jeg ikke noe poeng i å få kristne til å slutte å tro på Gud. Jeg er misjonerende på mine verdier, rasjonalitet, vitenskap, demokrati og menneskeverd. Manglende gudstro er ikke noe jeg gidderå misjonere om, det er en tapt sak. Jeg tror ikke man nødvendigvis blir troende eller ikke-troende av rasjonelle grunner. Det er på mange måter et produkt av oppveksten hjemme og hva som har vært rundt deg. Akkurat som det ville vært ganske håpløst å få meg til å tro på Gud, så er det ganske håpløst å få noen til ikke å tro.

Didrik Søderlind, Humanetisk forbund i AKT

DANMARK OG INNVANDRING

.....Dette såg Mette Frederiksen, den nye leiaren, som er ein sær kompetent politiskar. Ho rydda all tvil til side. Sosialdemokratiet i Danmark vart det mest innvandringskritiske arbeidarpartiet i Europa. Ho har lært det dei ulike arbeidarpartia i grannelanda, Sverige, Noreg, Tyskland og den for den del Nederland ikkje har forstått: Om ein vil ha makt, må ein i Nord-Europa vera sær innvandringskritiske, eller rettare sagt, sær kritiske til muslimsk innvandring.

Henrik Dahl i Dag og Tid

HVOR GÅR VEIEN VIDERE ETTER AKSJONSFORSKNING OG BÆREKRAFT?

Fra 2014 til 2017 deltok 47 folkehøgskoler i prosjektet Aksjonsforskning og bærekraft. Dette var en storsatsning der vi samarbeidet med prof. Tiller (UiT) og Framtiden i våre hender. Prosjektet hadde en sentral komponent i aksjonslæring og aksjonsforskning – og tok utgangspunkt i den enkelte skoles ståsted som grunnleggende prinsipp. Mange skoler fikk en solid vitamindose hva gjelder pedagogikk (aksjonslæring- og forskning), samt bevisstgjøring av muligheter og utfordringer for å ta sin del i det grønne skiftet. Man lagde planer, og belyste hvordan og hva man kunne integrere i «ordinær drift», og hva man evt. måtte supplere.

HVA HAR SKJEDD VIDERE? HVOR STÅR SKOLENE I DAG?

Det grønne skiftet er like aktuelt – og er kontinuerlig i fokus hos bedrifter, offentlige instanser, media, politikken og i de mange privathus i Norge.

*Vi kan ikke skilte med noe à la
«Parisavtalen» eller andre avtaler i et
forpliktende fellesskap*

Folkehøgskolene har valgt litt ulike veier. Flere skoler har blitt med videre sammen med Framtiden i våre hender og deres prosjekt «Klimakloke skoler», andre har satset mer på egne eget opplegg og lokale planer. Det jobbes både med drift og pedagogikk. Kjøkken blir miljømerket som Debio og man har fått et generelt økt fokus på det bærekraftige.

HVA KAN VI SKILTE MED I FELLESSKAP?

Men hva kan vi skilte med dersom riksmidlene setter lupen på oss? Vi vet det drives mye godt på enkeltskoler, men vi kan ikke skilte med noe à la «Parisavtalen» eller andre avtaler i et forpliktende fellesskap. Folkehøgskolene utgjør en pen bukett uensartede skoler, med svært ulikt utgangspunkt. Enkelte skoler baserer mye av sin pedagogikk og virksomhet på dannelsesreiser med et spennende pedagogisk innhold, andre kan leve nært jordbruk og fiske. Driftsmessig er noen skoler topp moderne, mens andre sårt skulle hatt midler til oppussing. Det vil derfor kunne være særdeles utfordrende å skulle enes om en avtale med detaljstyring på innhold.

LOKAL AVTALER?

Jeg har tro på at skolene lager lokale avtaler, med styret, ansatte og elever. La hver enkelt skole ta utgangspunkt i sin hverdag med sine muligheter og stake ut kursen derfra. La elever og ansatte få et aktivt eierskap i prosessen. Hva kan vi, vår skole, gjøre pedagogisk og driftsmessig som et bidrag til det grønne skifte? Ideelt burde skolene gått sammen om en erklæring der hver skole forpliktet seg på å lage sin egen lokale avtale. På den måten hadde vi hatt et felles flagg, men samtidig tatt vare på den enkelte skoles autonomi.

Vil 2018 være året der vi kan enes om noe slikt i fellesskap?

Sindre Findal Vinje, Folkehøgskoleforbundet

Mer enn ord

Morgenstund på internatet fotografert av Jelle på sitt analoge 4x5" storformatkamera. Jelle Dobma, er en elev fra Nederland som helst jobber med sølvbaserte materialer.

Kanskje er det det at digitale bilder ikke lukter noe som er hovedproblemet. Samme dilemma som Patrick Süskind skriver om i boken Parfymen der hovedpersonen ikke har egenlukt . Det er jo opplagt at den digitale prosessen ikke er den samme som den analoge, og at fotografen ikke har særlig kontakt med materielle som ligger på et volum for oppsamling av binære tall, men er det så at det er mangel på lukt som kan gjøre digitale bilder sjelløse?

Lukt påvirker våre følelser kanskje mer enn de andre sansene, er den feil eller helt borte kan konsekvensene bli fatale eller utebli helt. Jelle elsker alle luktene fra filmen åpnes og mates i kamera til fremkaller og fix. God tid + gode lukter da blir det bra fotografier.

GENERASJON PERFEKT:

BEST I ALT – HELE TIDEN

Av Annelise Fjeld Knutsen, Lektor Frederik II vgs. Fredrikstad (tidligere Skjeberg fhs)

«Generasjon perfekt» sliter. Tenåringene, «YouTube-generasjonen», sender ut nødmeldinger om prestasjonskrav de ikke makter å leve opp til. Veldig mange av det som skulle vært sunne og velfungerende ungdommer sliter med søvn, angst og depresjoner. Noen blir skoleveggrere.

Det er kanskje ikke så rart når man lever i en tid der mantraet er: «Du skal være den beste utgaven av deg selv», hvor det å være den beste utgaven av seg selv ikke bare gjelder i gitte situasjoner, på områder man behersker, men overalt, på alle arenaer og hele tiden. Spesielt ikke når kravet kommer i en periode av livet da man også skal ha det morsomt, utvikle kropp og sjel, sosialisere seg, surre rundt med venner, og prøve seg på kjærlighetens uoversiktelige arena.

Best i alt – hele tiden. Alltid den beste utgaven av deg selv. Men hele tiden? Og på alle områder? Vi som har levd en stund vet jo at man skal være glad om det klaffer en gang i blant. Men tenåringene, midt i livets « Sturm und Drang »-periode, har ikke denne tryggheten ennå. Mange stresser seg syke, eller bare slipper taket og dropper ut fra både fra skole og sosialt liv.

Når det gjelder skolehverdagen så har psykiaterne Trond H. Diseth og Stein Førde slått alarm om at prestasjonspresset og vurderingspraksisen i skolen kan skade barns fysiske og psykiske helse. Utdanningsforbundets Steffen Handal har også reflektert rundt den stadige økende bruken av selvevaluering i skolen.

Jeg har lyst til å trekke en parallell mellom dette kravet om hele tiden å være på sitt mest optimale, og vurderingspraksisen i skolen i dag. Jeg vil formulere dette i tre spørsmål: Hva gjør det med eleven? Hva gjør det med læreren? Og kan dette kravet om optimal prestasjon føre til at man ikke blir så god som man kunne blitt på det området man genuint behersker?

Den økende mengden evaluering og dokumentasjon gir oss objektive kriterier, og i teorien en lik sjanse for alle til å oppnå gode resultater. Vurderingsskjemaer viser med all tydelighet hva som kreves for å få høy, middels og lav måloppnåelse. Dette kan forsterke nederlagsfølelsen etter en dårlig prøve. Eleven sitter med følelsen av å vite hva som kreves, men ikke greie det, ikke ha evnene, tiden, eller den foreldreoppfølging som kreves for å nå en høy måloppnåelse. Selvevalueringen, det at du hele tiden skal vurdere dine egne kunnskaper og innsats, forsterker nederlagsfølelsen.

Og dette er bare en side av saken, for det å prioritere vurderinger og selvevaluering så høyt, gjør selvfølgelig noe med lærerens

arbeidssituasjon også.

La oss bare gjøre det helt klart; dette tar tid. For det første stjeler det tid fra alt som kunne gjort fagene mer interessante og morsomme, det som belyser og utdyper det nødtørftige som står i læreboken. Undervisningen disiplineres og rettes inn mot neste vurderingssituasjon. Det kalles «teaching to the test», og fører nesten automatisk til en mer formalistisk undervisning, stivere og mer målrettet, med en dreining av fokus fra innhold til form.

Det stjeler tid fra for eksempel ekskursjoner, og om det ikke stjeler tid, så reduserer det ekskursjonens egenverdi, ved at den ikke får verdi før den er puttet inn i en obligatorisk rapport. Målet er ikke bare å tilegne seg kunnskaper om faget, men å terpe på teknikken for å kunne presentere disse kunnskapene på en objektivt målbar måte.

«Selvevalueringen, det at du hele tiden skal vurdere dine egne kunnskaper og innsats, forsterker nederlagsfølelsen».

Min påstand er at denne praksisen tar bort fokus fra fagets essens. Vi lærere liker jo fagene våre, det er jo de vi vil videreformidle og skape begeistring for. Vi vil formidle og skape dynamikk i undervisningen i samspill med elevene.

Uten å bruke tid og plass på en nyansert kjønnsdebatt her, postulterer jeg følgende: Når fokus flyttes fra fagets kjerne mot vurderingssituasjonene, så går det ut over guttene. I tenårene finner vi flere nerder blant guttene, som med energi og lidenskap lar seg oppsluke av et tema. Jentene er ofte litt mer modne, og adapterer lettere vurderingsskjemaenes mål og mening.

Noen ganger kan det hende at elever som stort sett beveger seg mellom lav og middels måloppnåelse, i pur begeistring over natur og fisk og fysikk og ting som smeller, tilegner seg femmerkunnskaper i naturfag. Alle lærere vet at mirakler skjer, men de skjer sjelden sittende bøyd over et vurderingsskjema.

Når en elev ikke er den beste utgaven av seg selv i et fag, kaller vi det å underprestere. Det å underprestere blir snart oppgradert til den åttende dødssynd. Men det at en elev underpresterer betyr jo at han presterer, men ikke alltid maksimalt.

For det å hele tiden strekke seg videre etter et stramt progresjonsskjema, alltid yte på topp, tar enormt mye energi. Det tar for noen så mye energi at de mister mye av gleden og motivasjonen, også i de fagene de er genuint opptatt av.

Er det ikke bedre å være bra nok i engelsk, og kjempegod i naturfag? Og kanskje få en firer i det første og veiledes til en sekser i det andre. Kan man ikke få lov til å bli best i det man har talent for? Trenger vi ikke dyktige folk som sikter seg inn på fagområder de er interessert i? Og må de da være like gode i alt? Jeg sier som Dagfinn Lyngbø: «Vi må slå et slag for fireren!»

I gamle dager, (jeg hadde lovet meg selv å ikke si dette) på 70-tallet, var det ikke noen særlige krav om å være så fryktelig flink til alt. Du var kanskje best på det området du hadde talent for, og ble skikkelig flink til noe. Eller bare et helt vanlig gagns menneske, som etter hvert fant sin rette hylle i livet.

Den rette hylle, ja. Jeg hører innsigelsene i det fjerne; bekymringen om krav til bredde i kunnskapene og endringskompetanse. Men hvis det er noe jeg tiltror den oppvoksende slekt, så er det endringskompetanse. De kommer til å ta endringer på strakere armer enn oss når den tid kommer. De har ingen problemer med å motivere seg for ny kunnskap, der de navigerer rundt i en verden av endring som ingen generasjon før dem har gjort.

Jeg har møtt mange fra YouTube-generasjonen, og jeg har all verdens tro på dem, så lenge de får vokse i sitt eget tempo, og slippe kravet om å være best i alt – hele tiden.

NOTERT

KJØPESENTERDAUDEN

Vi forstå kva mekanismar som ligg bak: Det handlar om store gutar som kappast om ha lengst og størst. Olav Thon er i gang med å utvide kjøpesenteret på Moa ve Ålesund til gigantiske 137.000 kvadratmeter. Det blir Nordens største. Coop planla 150.000 kvadratmeter i ein handelspark ved Førde, men Fylkesmannen fekk dei til å nøye seg med 70.000.

Men kankvadratmetrane auke i det uendelege? Finst det ikkje eit mettningspunkt? Jau, og då er vi inne på den andre grunnen Derek Thompson peikar på i «What in the World Is Causing the Retail Meltdown of 2017? «Måltid heller enn materialisme», kallar han det. Dagens unge har andre preferansarenn etterkrigs-generasjonen. I USA veks omsetninga i restaurant-, pub-, og kafénæringa dobbelt så fort som i andre bransjar i detaljhandelen. Vi ser det same i Noreg. Unge vil ha oppleving og sosiale møteplassar framfor stendig større TV-apparat.

Ronny Spaans i Dag og Tid

ET SIKKERHETSPOLITISK BETONGKUPP

..... Slik har vi Karl Johan I erindringen inntil gaten ble rasert under et sikkerhetspolitisk betongkupp som fant sted natten mellom 6. og 7. november. Uoverskuelige mengder av skulderhøye festningselerner, grotesk kamuflert som blomsterurner, ble lastet ned og urokkelig plassert tett i tett.

Sjokk og vantro, som ved en naturkatastrofe, var hva jeg følte da jeg intetanende skulle gå fra Lille Grensen til Nationaltheatret stasjon. En spasertur jeg sent vil glemme.

«Festung Norwegen» var den betegnende karakteristikken etter at landet ble hærtatt for 77 år siden. Men om ikke annet kom Norges paradegate uskadet gjennom okkupasjonsårene. Nå ligger kystlinjen åpen, mens nasjonens kulturelle og politiske sentrum er blitt forvandlet til festningsgate, en dobbelt selvpåført Oslomur.

Tor Bomann-Larsen i Aftenposten

DEN RITUELLE BUDSJETTDANSEN

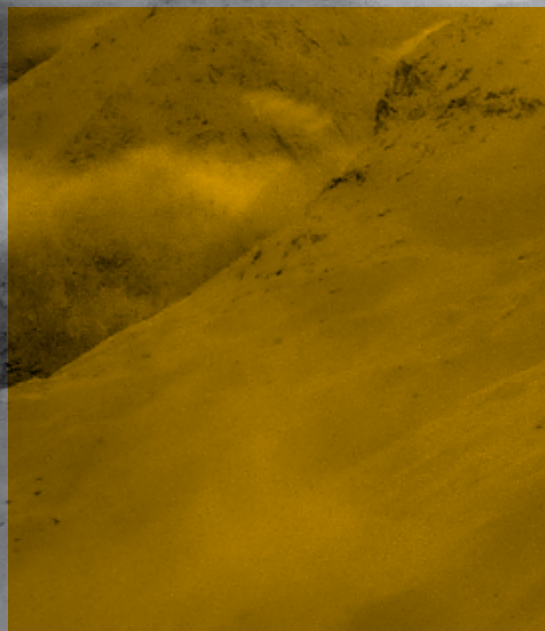
... Deretter togn frå den kanten. Ingen kan seia at Solberg isolerer Frp. Ho held dei inne i varmen og lèt dei stelle med flaggheisingane sine.

Samstundes vil desse kompromissa kring hjartesakene til mellompartia gje dei ei forbigående, varmande kjensle av makt. Det er naturlegvis ein illusjon, for det er jo småpengar det dreier seg om. Flikking. Ei interessant side her er at dei verkeleg store sakene på dette viset glir ut av horisonten.

Og lobbyistane vender seg som ein sverm mot Venstre og KrF under forhandlingane. Somme får gjennomslag og andre ikkje, og heile prosessen vert utydeleg. Det som er klart, er at Høgre, som det store konservative partiet vårt, burde sett seg for godt til å kome med desse tarvelege kuttframlegga til å byrja med, og lata forhandlingane handla om dei store pengane.

Bernt Hagtvet i Dag og Tid

**HOLD
DEG
OPPDATERT**

Hold deg oppdatert... og si din mening på
www.frilyntfolkehogskole.no

OM GRUNDTVIG, GENMODIFISERING OG BÆREKRAFT

Året 1970 var FN's internasjonale naturvernår. Samme år ble det moderne naturvernet tema i den offentlige debatten her hjemme, mye på grunn av Mardøla-aksjonen mot vannkraftutbygging, der kjente filosofer og naturvitere lenket seg fast foran anleggsmaskinene. På en del folkehøgskoler ble det i årene som fulgte opprettet miljøvernkurs, der forholdet mellom menneske og natur var det sentrale perspektivet.

I 2018 står vi i en ny situasjon: Nå er det ikke bare spørsmål om å ødelegge den naturen vi har. Vi har fått redskaper som kan endre både oss selv og naturen i løpet av kort tid og på irreversibile måter. Det dreier seg om moderne genetikk, et fagfelt der utviklingen nå skjer enormt raskt. Dette har løftet spørsmålet om forholdet mellom menneske og natur til et nytt nivå. Vil menneskene greie å håndtere denne teknologien? Hvilke retningslinjer, hvilken etikk, skal gjelde i dette feltet? Hvem skal vi lytte til: Forskerne, storkapitalen eller politikerne? Hvordan kan folkehøgskolene forholde seg til dette?

BAKGRUNN FOR FOLKEHØGSKOLENES OPPRETTELSE

På 1700-tallet hadde opplysningstiden feid som en frigjørende vind over Europa. Den samfunnskritiske åndsretningen krevde innføring av folkestyre og menneskerettigheter. Den bygget på en tro på at man gjennom opplysning – først og fremst om naturvitenskap og filosofi – kunne danne et bedre menneske og et bedre samfunn. Teologen og presten N.F.S. Grundtvig mente at opplysning av hele folket, ikke bare eliten, var en forutsetning for at menneskene kunne bli myndige deltakere i et fremvoksende demokrati. Med sin posisjon og sine personlige egenskaper nådde Grundtvig i stor grad fram med sitt budskap gjennom opprettelse av folkehøgskoler for ungdom av folket i bondesamfunnet. Basert på opplysning og kunnskap skulle det være menneskeverdet og menneskenes frihet som ga den enkelte rett til, og ansvar for, å gjøre valgene for sitt eget liv.

Hva blir så folkehøgskolens grunntanker oversatt til utfordringene i dagens samfunn? Vi oversvømmes av informasjon, spesielt om alt som går i feil retning. Globalisering og internett drar oss med inn i klimaproblemer, konflikter og katastrofer fra hele verden. Det er lett å tenke at folkehøgskoleåret skal være et friår fra alt dette, og det er viktig. Men skal folkehøgskolen bare bli et slags sukkertøy, som en utslitt og mismodig ungdomsgenerasjon kan suge på i ni måneder? For så å vende tilbake til den virkelige verden, kanskje enda mer motløs, og ta opp igjen slitet for å prestere?

DAGENS ELITEKUNNSKAP

Avstanden mellom elitekunnskap og folkekunnskap eksisterer også i dag, og på noen områder er mulige konsekvenser av elitekunnskapen mer dramatiske enn noen gang. Ikke minst er den kunnskapsmessige avstanden mellom forskere og folk flest svært stor når det gjelder moderne genetikk. Folk som ellers har god allmennkunnskap rygger ofte tilbake når det blir spørsmål om gener, mutasjoner, DNA, og ikke minst genmodifisering. Her finnes det en kunnskapskløft mellom forskere og folk flest som er et reelt demokratisk problem. Samtidig er det et problem at forskernes spesialkunnskap dreier seg om svært avgrensede fagområder.

«Skal folkehøgskolen bare bli et slags sukkertøy, som en utslitt og mismodig ungdomsgenerasjon kan suge på i ni måneder?»

Genteknologien har utviklet seg mye siden den spede starten på 1970-tallet. Men aldri har utviklingen gått så fort som de siste årene da nye, mer presise metoder for å endre gener er blitt utviklet. Dette kalles genredigering, og den mest anvendte metoden ble lansert i 2012 og har navnet CRISPR. Metoden kan anvendes innen human medisin og innen matproduksjon. Andre mindre hyggelige anvendelser er biologiske våpen og bioterror, samt gendoping.

«En viktig drivkraft i urettferdigheten er store multinasjonale selskaper som har gått inn i matproduksjon.»

Til nå er det den humanmedisinske anvendelsen av genteknologien som er mest debattert i det offentlige rom, spesielt forsøket på å lage designerbabyer. Samtidig kan terapeutisk anvendelse gi store muligheter, og hjelpe mange. Men debatten om designerbabyer fører oss raskt over i den filosofiske retningen transhumanisme. Vil menneskene greie å håndtere denne teknologien? Dette er et stort tema, som burde stå på dagsorden i dagens folkehøgskoler. Spørsmål om bruk av nye metoder innenfor matproduksjon er også svært aktuelt. Mange tror vi kan få nye, forbedrede genmodifiserte organismer (GMO) ved hjelp av genredigering.

GENTEKNOLOGI OG MATPRODUKSJON

Det står i dag en kamp om maten i verden. FN's beregninger viser at det produseres mer enn nok mat til å mette verdens befolkning. Samtidig vet vi alle at millioner av mennesker havner i hungersnød både på grunn av krig og klimakriser, og det er ikke blitt mindre av disse situasjonene de siste årene. Det største problemet er den urettferdige fordelingen av matressursene. En viktig drivkraft i urettferdigheten er store multinasjonale selskaper som har gått inn i matproduksjon over hele verden og kun har profitt som mål. Ved å bruke GMO som «brekkstang» sikrer de seg full kontroll ved at bønder må skrive under på kontrakter som forbyr bruk av såfrø fra egen avling. Genmodifiserte såfrø må hvert år kjøpes fra selskapene til høy pris. Kapitalinteresser kjøper opp jordressurser i fattige land, landbruket blir stadig mer industrialisert, og bruken av GMO fungerer som en «motor» for industrilandbruket. At FN har pekt på småskala landbruk som det beste for å sikre verdens matproduksjon, blir oversett. De GMO-ene som i dag brukes i matproduksjon er enten sprøytemiddelresistente (som tåler mer sprøytemiddel), eller insektresistente (som produserer sin egen insektgift). Men man prøver også å lage GMO-er med mer høyverdige formål som økt klimatilpasning og bedret næringsinnhold. Til nå har det vist seg vanskelig å få dette til.

Hva er så situasjonen i Norge? Her i landet er det fram til i dag ikke gitt godkjenning hverken til dyrking eller import av GMO til mat eller fôr. Men den nye genredigeringsteknikken CRISPR har ført til at norsk landbruk nå er under press for å ta teknologien i bruk. Forskere hevder at man ved hjelp av genredigering kan få bedre dyrevelferd og hindre sykdommer på husdyr. Men innen landbruket er mange skeptiske, også fordi en forbrukerundersøkelse i 2017 viste at norske forbrukere ikke ønsker GMO. Også genredigert mat blir etter den norske genteknologiloven definert som GMO, og må merkes. Sterke krefter ønsker nå å endre den norske lovgivningen slik at genredigering skal kunne brukes innen matproduksjon uten godkjenning og uten merking av maten.

FOLKEHØGSKOLENES BÆREKRAFTPROSJEKT, EN GOD START

De siste par-tre årene har omtrent halvparten av landets folkehøgskoler deltatt i et bærekraftprosjekt, der aksjonsforskning har vært anvendt som metode. I denne metoden undersøker man ikke bare et problem, men utfordres også til å finne løsning på det. Et folkehøgskolemiljø er som et lite samfunn i samfunnet, der mange av livets grunnleggende behov blir dekket av felles ordninger. Derfor ligger det godt til rette for å tenke helhetlig om hvordan man lever, om de praktiske løsningene som velges kunne vært bedre og om de kan sies å være bærekraftige. Flere

av skolene har valgt mat som tema for sine bærekraftprosjekter. Noen sider ved maten er forholdsvis enkle å forholde seg til, som smaken, de kostholdsmessige sidene og det kortreiste. Men hva om vi løfter blikket litt? Til spørsmålene om hvordan maten blir produsert i stor skala i vår globaliserte verden? Og hva må til for

å mette framtidens milliarder?

Folkkehøgskolens bærekraftprosjekt er en viktig stimulans til individuelt ansvar, og kan ha stor betydning for den enkelte. At prosjektet ved hjelp av aksjonsforskningens

metode viser en vei til engasjement og handling er av avgjørende betydning, og den beste forebygging av motløshet hos dagens unge mennesker. Valget av mat som tema for bærekraftprosjektet er nært og godt. Det er mulig å gjøre noe med, også etter at folkehøgskoleåret er over. Men vet den enkelte nok til å gjøre gode valg, sett i den store sammenhengen? Skal bærekraftprosjektet bli bærekraftig må det også rette søkelyset mot hvordan maten i stor skala produseres, både her i landet og ikke minst i det globale markedet.

Matproduksjonen i verden er under stort press i retning av industrialisering og bruk av GMO. Presset kommer fra kapitalinteresser, men også fra forskere som ikke ser lenger enn til egen karriere og suksess. I en situasjon der det er kunnskapsmangel

om konsekvensene er risikoen høy for at gale løsninger blir valgt. Det finnes for eksempel lite eller ingen forskning på hvordan genmodifisering kan påvirke fint avstemte samspill i naturen, fra celle- og organismenivå til hele økosystemer.

Myndighetene har innsett at dette er et fagfelt der det er krevende for både meningsmann og politikere å henge med, og har opprettet et offentlig råd, Bioteknologirådet, for å gi politikerne råd, men også for å informere ut i samfunnet om bioteknologi. På rådets hjemmesider finnes mye informasjon om genteknologi. En del organisasjoner innen landbruk, miljøvern, bistand og forbrukerinteresser har dannet et nettverk for å ivareta sine arbeidsområder i spørsmålet om GMO. Nettverket har gitt ut et kunnskapshefte om GMO.

Folkkehøgskolens berettigelse er i dag, som i Grundtvigs samtid, å sette unge mennesker i stand til å ta egne, opplyste valg. I vår moderne verden må opplyste valg bygge på at hensynet til naturen er ivaretatt. Det gjelder blant annet for den rivende utvik-

lingen innen genteknologi. Det blir spennende å følge folkehøgskolene i det videre arbeidet for bærekraft og demokrati.

Sidsel Børresen,
biolog og tidligere
folkehøgskolelærer

For mer informasjon se:
bioteknologiradet.no
gmofrimat.no

BASSENGET VED SUND FOLKEHØGSKOLE BLIR REVET

45 års historie er over. Til sommeren rives bassenget ved Sund folkehøgskole.

- Når vi ikke får finansiering på plass, har vi heller ikke driftsgrunnlag for bassenget, sier rektor Tore Haltli.

Det betyr at når sesongen er over stenges bassenget ned før det rives og bygges om til noe annet. Dermed må mange av elevene i grunnskolen i Inderøy kommune skysses til andre kommuner for svømmeundervisning.

Kommunestyret i Inderøy har hatt saken til politisk behandling i to runder, men så ikke lenger noen mulighet til å kunne ta på seg lange økonomiske forpliktelser for det 47 år gamle bassenget.

Uten en ny langsiktig leieavtale med Inderøy kommune var Sund ikke lenger kvalifisert for tippemidler til oppussing.

Klipp Trønder-Avisa

HOLTEKILEN DEMONSTRERTE

10. Januar deltok hele Holtekilen Folkehøgskole på en demonstrasjon foran Stortinget, sammen med 50 miljø og utviklingsorganisasjoner. Målet var å få tilbake utviklingsministerposten. Folkehøgskolen stilte med den fineste og største banderen.

Trine Skei Grande møtte opp, sammen med Abid Raja og tok i mot oppropet.

Saken ble vunnet, og nå er utviklingsministerposten tilbake!

Judith Klein

NY REKTOR PÅ NORDISKA

Karin Langeland er tilsatt som ny rektor på Nordiska folkhögskolan i Kungälv. Hun har sin utdannelse fra Aalborg Universitet med nordiske språk, litteratur och psykologi som hovedemner. Karin startet som lærer på Nordiska folkhögskolan i 1995 og har hatt flere ulike roller på skolen, senest som assisterende rektor.

Tidligere arbeidet hun innen voksenopplæring i Danmark. - Det er veldig spennende å få lede Nordiska folkhögskolan akkurat nå med alle nye utfordringer og med større ressurser fra den svenske staten for satsing innen folkbildningen, sier Karin Langeland.

Nordiska folkhögskolan har tilbud innen allmenne linjer og estetiske linjer. Nå har de deltagere med røtter i Sverige, Somalia, Serbia, Færøyene, Island, Syria, Danmark, Afghanistan, Norge.

Karin Langeland er sikker på at Nordiska folkhögskolan står godt rustet for å møte framtiden. Skolen har en bra blanding av unge og erfarne lærere og et fantastisk personale ellers, sier Langeland.

Karin Langeland er den første danske rektoren på Nordiska folkhögskolan, sidan skolen ble etablert i 1947.

ØK/Nordiska

TIL HADELAND SOM REKTOR

Arne Ruste (48) fra Hønefoss er tilsatt som ny rektor ved Hadeland folkehøgskole. Han startet i jobben 1. desember. Etter at Tor Kristen Grindaker gikk av med AFP i juni ble skolen ledet på dugnad, i et samarbeid mellom ansatte og styret.

Ruste kommer fra rektorstilling i barne- og ungdomsskolen. Han har ikke planer om å flytte fra Hønefoss og vil pendle daglig.

Den nye rektoren gleder seg til å starte opp og berømmer skolens spennende linjetilbud. Det er også fint å komme til en skole som det siste året hadde rekordstor søkning.

Klipp avisa Hadeland

SIKRA FOLKEHØGSKULEN PÅ EVJE

Folkehøgskulen som skal etablerast ved Evjeklinikk en er viktig både næringsmessig lokalt, men også fordi dette tilbudet vil få så mykje å seie for ungdom med livstilsutfordringar, seier Kjell In golf Ropstad, KrF.

- I førre veka var han med på å sikre løyving til det nye skuletilbodet i statsbudsjettet for neste år. Forhandlingane mellom regjeringsspartia og støttepartia KrF og Venstre vart avslutta sist onsdagskveld. Resultatet er at det er sett av 700.000 kroner til å få i gang tilbudet på Evjemoen. Det er også ei godkjenning som sikrar framtidig drift.

Forhandlingane førte også til at det blir sett av 1,1 mill. kroner for å utvide folkehøgskuletilbudet i Valle.

Setesdølen

ORDSKY

Intet er hyggeligere enn litt skryt.

En morsom måte å få oversikt over hva som gjør inntrykk på elevene er å be dem skrive ned tre ord som beskriver hva som har gjort inntrykk det første halve året. Det gjøres anonymt.

Jobben for skolen er naturligvis å skrive ned alle ordene og sortere dem. Skal ordskyen bli tydelig må ordene elevene skriver ned slås sammen. «Personalet», «ansatte» og «lærerne» slås sammen til «personalet». Hvis linjiturene nevnes ved navn som «Londonturen» eller «Kenya» slås de sammen til «linjaturen».

Når den jobben er gjort, kopieres alt inn på f.eks. Wordle og så er det bare å leke seg med fonter, farger og lay out. Resultatet kan bli riktig oppløftende! Hvis dere liker resultatet – det er jo ikke gitt at det skjer – kan ordskyen for eksempel legges ved tilbuds brevet med en liten forklaring for å vise søkerne hva årets elever setter pris på. Vi ga årets ordsky til elevene på juleavslutningen som en liten gave fra alle dem til alle oss.

Benedicte Hambro, Ringerike fhs

BYGGER NYTT INTERNAT MED SOLCELLER

Sunnhordland folkehøgskule bygger sitt første nye internat sidan 1980-talet.

- Vi har rett og slett trong for meir plass, seier rektor Mona Økland. Dei 97 elevane som går ved skulen i år er fordelt på åtte internat. Dei yngste av desse internata blei bygde på 1980-talet, og er renoverte i seinare tid. Med åra har skulen fått meir og meir press på overnattingsplassar, mellom anna plassar å tilby til dømes gjestelærarar og tilsynsvakter.

- Vi skal difor no i gang med å byggja eit heilt nytt internat med 10 overnattingsplassar, samt felles kjøken, stove og bad. Internatet skal liggja litt nedanfor dei andre her, med flott utsikt over sjøen samstundes som det ikkje skal stela utsikta frå andre internat. På taket kjem det solcellepanel. Det er stas å kunna varma opp nybygget på miljøvenleg og moderne vis, smiler rektoren.

Kvinnheringen

RYDDER PASS TIL EN AV DE ALLER STØRSTE

Kunstneren Kjell Erik Killi Olsen har vendt hjem til Norge etter mange år i Frankrike. Neste år stiller han ut på Inderøy.

- Vi har jobbet lenge med å få Killi Olsen hit. Nå flytter han hjemover etter flere år i utlandet, og kommer til Nils Aas Kunstverksted med en retrospektiv utstilling, forteller en fornøyd leder ved kunstverkstedet, Inger Marie Lillesand.

Fortid på Sund folkehøgskole

Killi Olsen hadde sitt gjennombrudd på 80-tallet, og er en av våre internasjonalt mest kjente kunstnere. I hans arbeid finner man ofte sterke farger, spesielle skulpturer og ofte noe grotesk, makabert, hudløst og urolig. Utstillingen skal se tilbake på hans liv som kunstner, og nettopp Inderøy spiller en viktig rolle her.

- Utstillingen faller, ikke tilfeldig, sammen med Sund folkehøgskoles 150-årsjubileum, der Killi Olsen var elev ved skolen på tidlig syttital. Han trekker fram året som betydningsfullt for hans videre veivalg, forteller Lillesand.

Trønder-Avisa

KALENDER

16. februar 2018	Selvevalueringskonferansen 2018 Folkehøgskolekontoret, Oslo
10. - 11. april 2018	Nordiske vårkonferansen 2018 Folkehøgskolepedagogikk, skoleutvikling og forskning. Nordiska Folkehøgskolan, Kungälv, Sverige
23. - 24. april 2018	Samling for pilotskoler i prosjektet «Mellom solskinn og ruskevær» Felles nordisk seminar om psykisk helse i folkehøgskolen Schæffergården, København
8. mai 2018	Samling for prosjektskoler i «Praksisbrua» Folkehøgskolekontoret, Oslo
11. - 12. juni 2018	Oppstartssamling folkehøgskolens rektorutdanning 2. kull: Verdbasert endringsledelse (HSN/NLA) HSN Papirbredden, Drammen
11. - 15. juni 2018	Seniortreff 2018 Jæren folkehøgskule, Kleppe
6. - 10. august 2018	FOLKEHØGSKOLEUKA 2018 Sund folkehøgskule (150 år), Inderøya
18. - 20. september 2018	Tillitsvalgtkonferansen 2018 Sanner Hotell, Granavolden, Gran

Følg med på "Kalender" på www.frilyntfolkehøgskole.no for oppdateringer/mer informasjon, påmelding og nye arrangement.

#FHSliv

Snøen stopper ikke tøffe elever ved @setesdal fhs fra å trene på motorsyklene sine. #setesdal #trial #motocross #motorsykel #motorsport #finnesikkedårligvær #snø #snow #folkehøgskole #fhsliv

I New Zealand har @fjellsportkajakk virkelig fått oppleve naturen på sitt beste (og størst!) #fhsliv #vefsnfhs #klatring #newzealand #travels

@fjordane fhs har Norges eneste sirkuslinje! I går underholdt de i Operahuset på Eid før filmpremiere @sceneteppe: Med stylter, parakrobatikk, sjonglering og en god dose kjærlighet til hverandre og sirkuset @solelli_ #juggle #juggling #objectmanipulation #handtohand #pairacrobatics #stilts #balance #circus #circuslife #circuseverydamnday #ffhs2018 #fjordane fhs #fhsliv

EKSPROSTEN HAR POLARE PLANAR

Tidlegare prost i Hallingdal, Øystein Magelssen, står i front for etablering av ein folkehøgskule på Svalbard.

Magelssen er generalsekretær i KFUK-KFUM. Organisasjonen driv fleire folkehøgskular i Norge og no ønsker dei å etablere ein heilt ny skule på Svalbard saman med ei gruppe lokale initiativtakarar.

– KFUK-KFUM har jobba mykje med klima- og miljøspørsmål. Kvifor ikkje etablere ein folkehøgskule kor me kan sette miljøengasjement på kartet akkurat der miljøkampen utspelar seg, spør Magelssen.

Svalbard folkehøgskule skal ha ein tydeleg arktisk profil og ein visjon om å fremje eit berekraftig samfunnsengasjement blant unge, står det å lese i prosjektrapporten som Svalbard Folkehøgskule AS har fått utarbeidd. Rapporten fortel om ein skule med 100 elevar og eit personale på 25 til 30 personar. Det vil utgjere rundt ti prosent av folketalet i Longyearbyen.

Hallingdølen

KLASSEN

Av Marte Spurkland
Cappelen Damm, 2017

Boken Klassen har undertittelen «Fortellinger fra et skoleår». Og det er akkurat det vi får. En fortelling om en videregående avgangsklasse fra et ikke spesifisert sted på Østlandet. I sentrum av klassen og elevens liv står «Anette» – en helt spesiell lærer som ikke bare går den ekstra mila, men løper maraton for alle sine elever.

Klassen består av 29 elever, men journalist Marte Spurkland har konsentrert seg om dybdeintervjuer med syv av ungdommene. Vi møter fem jenter og to gutter, hvor tre av elevene har innvandrerbakgrunn. Resten av elevene får vi vite lite, eller ingenting om, men vi aner deres nærvær, og at historiene er gjennkjennelige for de fleste.

VIPPEKIDSA

Utgangspunktet for boken er at vi trenger å se skolen fra innsiden. At vel så viktig som alle PISA-undersøkelser og NOVs Ungdata, er de levende elevene og deres fortellinger av kjøtt og blod. For det er ikke den berømte Generasjon Prestasjon vi møter her. Det er Vippekidsa – som hverken er opprørere eller tapere – som hver dag prøver å gjøre så godt de kan – men i sine liv har alt for mye å håndtere. Elever som lever i en flerkulturell verden, og som mot alle odds kan oppnå strålende resultater i det ene faget, mens de balanserer på kanten av 4 i andre.

Anette forteller at hun kunne ha søkt seg til andre skoler, til toppkarakterskoler i Oslo. Men hun vil ikke det. Hennes kall er de utfordrende elevene, ikke å hjelpe en femmer til en sekser. For ingenting gjør henne lykkeligere enn når en elev som kunne ha falt fra i skolen, likevel lander et vitnemål som bevis på at de duger. Hun vil tette gapet mellom eliten og «de andre».

I dag er begrepet «gagns menneske» ute av formålsparagrafen, men for Anette er dette begrepet det som gjør hennes til overmålinderlige lærergjerning så meningsfylt.

På mange måter bedriver Anette folkehøgskolepedagogikk. Hun er i dialog med elevene til alle døgnets tider, hun lytter, hun ser dem og hun respekterer deres ulikheter, styrker og svakheter. Resultatene kommer fordi hun jobber med relasjoner – også i form av bestått vitnemål.

Klassen ble nominert til Bragepris i klassen for sakprosa, men måtte se seg slått av Thomas Reinertsen Berg for *Verdensteater*. Marte Spurkland er også nominert til Kritikerprisen for beste sakprosa- og barne- og ungdomsbok.

EN TAPT ELEV

En av elevene vil gjerne søke folkehøgskole, for dette er tredje klasse og året «Carina» skal få til ting! Hun drømmer om å melde seg på The Voice, og å søke vokallinje på en folkehøgskole. I det siste kapittelet om den angstdrevne jenta, så har hun ikke gjort noen av delene. Historien om Carina i tredje ble ingen amerikansk film med lykkelig slutt:

- Hendelser hun vil distansere seg fra, som hun nekter å tenke på, fyller likevel hele henne. Setter en stopper for alt. Hun søker ikke opptak på vokallinje på folkehøgskole nå. Går ikke i platestudio for å lage en demo.

Carina fortsetter russetiden lenge etter at den er slutt. Driver angsten vekk med alkohol. Tenk om den vokallinjen hadde greid å snappe henne opp ...

EN VIKTIG BOK

Klassen er en dokumentarbok, men vel så medrivende som en roman. Den er rørende, varm og innsiktsfull. Men også litt rystende, ja nesten provoserende. Av og til av elevene som man tenker burde skjerpe seg, av og til av læreren som man tenker bør sette større grenser mellom seg og elevene – men kanskje aller mest av et samfunn som burde stått sterkere opp for flere av utfordringene disse elevene møter. Lesingen kan nærmest bli utmattende når sosialtjeneste, politi og UDI svikter med å hjelpe ungdommene, og den eneste de har å gå til er kontaktlæreren. Også foreldrene har sitt å svare for.

Klassen er også en bok om klasse – om de store forskjellene som finnes blant norsk ungdom anno 2017. Forfatteren har selv sagt at hun som journalist i store norske mediehus, ofte rapporterte om Generasjon Lydig, om curlingforeldre og tigmoms. Anettes elever er ikke så synlige i medienes fortellinger fra skolen. Men de fleste mennesker er hverken elite eller på bunnen av samfunnet. De fleste gjør så godt de kan, under gitte forutsetninger og ressurstilgang.

Dette er en viktig bok. En bok alle med interesse for skole, utdanning og ungdom vil få mye igjen for. Også de som har en attenåring hjemme bør lese boken. For bedre å forstå de unges virkelighet i dagens komplekse norske samfunn. Og bedre skjønne hvordan mange av dagens lærere må forholde seg til en helt annen virkelighet enn tidligere. En virkelighet uten fasit.

Av Tone Minerva Kvernen

SH!T HAPPENS

SH!T HAPPENS

Det er en dypt seriøs forestilling de tre folkehøgskolelærerne fra Holtekilen reiser rundt med i disse dager, men glede, humor og livsgnist smetter de også inn. Vi fikk med oss Shit happens på den Røde Mølle i Fredrikstad i januar.

Alle kan finne glede, håp og trøst i de sterke historiene som Ruben Eiksund, Niklas Arnesen og Ronnie MAG Larsen formidler.

For 12 år siden fikk Ronnie og kona Jill Therese valget om de ville beholde fosteret eller ikke. De hadde ett døgn på å bestemme seg. Det var en gutt, han hadde downs. De kunne velge om Ask skulle få leve, eller dø.

For tre år siden fikk Ruben uhelbredelig kreft. Han fikk aldri velge. Livet blir ikke like langt som han forventet. Hva gjør dette med begrepet tid. Hvordan forvalter han og familien på fire sin livskvalitet. Hvor mye er tiden verdt?

NOEN VALG FÅR VI, OG NOEN VALG FÅR VI IKKE!

Niklas på vokal og bass, Ruben på piano og Ronnie på perkusjon er profesjonelle musikere og de har jobbet sammen ved Holtekilen folkehøgskole i en mannsalder. Gjennom 90 minutter forteller de sine historier og erfaringer, mens de spiller sangene som har betydd noe på veien. Det er innlevelse, det er formidlingsevne og de leverer så det holder musikalsk.

Det handler om å gjøre det beste man kan utav den situasjonen man til enhver tid befinner seg i. For: Shit Happens! Kjenn deres besøkestid og be dem inn til deres folkehøgskole!

Ronnie MAG Larsen driver Bokhandleren på Tofte og er bosatt på Filtvet, han sitter i styret i Folkehøgskoleforbundet, har fast spalte i dette magasinet og er også lærer i film på Follo folkehøgskole + pluss Holtekilen.

Øyvind K

LENE RACHEL ANDERSEN:

VI ER NØDT TIL Å SKAPE NYE FORPLIKTENDE FELLESSKAP

• Hva er den nordiske hemmeligheten du/dere har funnet i dette prosjektet?

Den nordiske hemmelighet er vores folkeoplysning. Da vi gik fra feudale landbrugssamfund til demokratiske industrisamfund skulle verden til at give mening for folk på en helt ny måde. Folkeoplysningens bidrag var, at bønder og arbejdere fik adgang til at udvide deres horisont, så de kunne blive ansvarlige, demokratiske borgere i et meget mere komplekst samfund; så de ikke blev koblet af udviklingen.

I den forbindelse er det interessant, at folkeoplysningen også blev kaldt folkedannelse, dengang folkehøjskolerne blev opfundet. For hvad er dannelse? Det er jo mere end skolekundskaber, det er en personlig udvikling og modningsproces. Vi kender det fra begrebet dannelsesroman: det er en roman, hvor hovedpersonen «finder sig selv», hen træder personligt i karakter, hen tager ansvar for sig selv og sit samfund.

Folkeoplysningen eller folkedannelsen i Norden gav bønder, arbejdere og den brede middelklasse den personlige dannelse – eller i hvert fald steder at gå hen og udvikle den. Selvom det måske «kun» var en minoritet, som tog på folkehøjskole, og selvom studiekredse og aftenskoler måske ikke havde helt samme effekt, så var der alligevel sat en bevægelse i gang i samfundet: Unge mennesker fra små kår udviklede selvbevidsthed og selvsikkerhed og kunne bidrage til, at arbejdere og bønder kunne tage ansvar på lige fod med borgerskabet.

• Hva er fundamentet for demokratiet?

Det er en oplyst og dannet befolkning, som er sig sit ansvar bevidst. Det lyder voksent og kedeligt, men sådan er det også at være voksen.

• Hva er folk-bildung 3.0

Det er den næste folkeoplysning, som vi er nødt til at udvikle i fællesskab. Lige nu er den teknologiske udvikling ved at hive tæppet væk under fødderne på vores samfundsinstitutioner. Tag to konkrete eksempler som Airbnb, der underminerer ejendomsmarkedet og hotelindustrien, og hele den digitale økonomi, som gør det stadig lettere at dirigere penge udenom vores skattesystemer.

Med mindre vi udvikler nye institutioner, som er demokratiske, så mister vi vores demokrati. For at vi kan udvikle nye institu-

tioner og vælge de politikere, som har indsigt til at gøre det, er vi nødt til at have befolkninger, der forstår udviklingen, så de kan finde ud af at vælge kvalificerede politikere. Ellers kan vi godt vinke farvel til både demokrati, privatliv, personlig frihed og menneskerettigheder.

Folk-Bildung 3.0 er den folkeoplysning, som gør det for os, som folkehøjskolerne gjorde for bønderne for 150 år siden: Den skal udvide vores horisont, så vi forstår den verden, vi er ved at skabe.

• Det går stadig godt for Norden. Ser du noe i samfunns-utviklingen som truer den nordiske modellen?

Den nordiske model er en fuldstændig fantastisk model for et industrisamfund, hvor majoriteten af befolkningen er lønmodtagere. Nu forsvinder industrisamfundet som samfundsmodel – der vil stadig være industriel produktion, men den kan ikke lønne ret mange – og derfor holder den nordiske model snart op med at fungere. Spørgsmålet svarer lidt til at stå i 1788 og sige «Det går stadig godt for feudalsamfundet, ser du noget, som truer herremændene?»

• Folkbildningen gjorde at bønder/ungdom klarte å møte moderniteten, ny teknologi. Hva med i dag – hvordan møte ny teknologi?

Oplysning, oplysning, oplysning! Og med oplysning mener jeg både konkrete kundskaber om teknologierne og – ikke mindst! – samtaler og diskussioner mellem os som borgere. Vi er nødt til at tage vores borgerskab på os og holde op med at se os selv som forbrugere.

• Hva skjer når immigranter ikke har de samme universelle verdiene som «de nordiske»?

Ha-ha... ja, det er et godt spørgsmål. Hvis vi forstod, hvordan vi selv tilegnede os de moderne og universelle værdier, så ville vi have meget lettere ved dels at identificere os med immigranter fra traditionelle samfund med religiøse og traditionelle normer, dels ville vi have meget lettere ved at udvikle værktøjer til vellykket integration.

Lige netop Norge burde jo bruge Ibsen og sætte Et Dukkehjem op på samtlige skoler, sprogskoler og gymnasier etc. Da Nora går, går hun jo, fordi hun har indset, at normene ikke

*- Lige nu er den teknologiske udvikling
ved at hive tæppet væk under fødderne
på vores samfundsinstitutioner.*

svarer til virkeligheden. Hun har levet på andre menneskers præmisser hele sit liv; hun har egentlig aldrig taget ansvar for sig selv eller noget som helst. Det er det ansvar, hun går ud for at lede efter.

En Folkefjende er også genial – Bjørnstjerne Bjørnsons En Handske har ikke helt samme kunstneriske niveau, men konflikten rammer jo lige ned i muslimsk dobbeltmoral angående pigers og drenges ret til sex før ægteskabet. Det er Skam anno 1880 og stadig aktuelt.

- **Hva har folkehøgskolen betydd for den nordiske modellen?**

Jeg tror, at folkehøgskolerne gav den mentale rummelighed, som gjorde, at vi kunne udvikle den nordiske model. Både arbejdere, kapitalister, bønder, funktionærer og alle andre kunne se, at de andre også havde behov, som de havde ret til at kæmpe for. Helt konkret bygger vores arbejdsmarkedsmodel på en gensidig anerkendelse af forskellige interesser og en fælles erkendelse af at landet som helhed skulle fungere. Det er stort.

- **Hva savner du fra dagens folkehøgskole/folkeoplysnere?**

Rebelskhed, protest, dannet oprør og en samfundsagenda, som sigter på år 2060 eller noget i den retning. Med mindre norsk folkeoplysning er radikalt anderledes end dansk folkeoplysning, så er det jo i høj grad småborgelig bekvemmelighed, folkeoplysningen tilbyder: middelklassens relativt fantasiløse drøm om sig selv.

- **Veien videre, hva må gjøres for at individet blir sterkt nok til å tåle friheten?**

Vi er nødt til at skabe nye forpligtende fællesskaber, hvor vi taler om de store spørgsmål i livet, og hvor vi stiller krav til os selv og hinanden.

- **Hva er folkeoplysningens største utfordring i dag?**

Den er for ufarlig.

Øyvind Krabberød

Lene Rachel Andersen, foto: Øyvind Krabberød

Hvorfor er nordmenn, dansker og svensker så lykkelige?

Hvorfor er vi så rike? Er Ibsen viktigere enn oljen?

- Vi lever i en tid med mange krevende utfordringer. Mer enn noengang er det behov for Europa som en samlende kraft, men isteden for å samarbeide forholder vi oss til spørsmålene på nasjonalt nivå. De fleste av våre medborgere har ikke innsett at våre naboland strir med de samme problemene. Vi etterspør en åpen og gjensidig debatt mellom landene. Dette sier forfatterne av boka The Nordic Secret, Lene Rachel Andersen og Tomas Björkman.

- En del av problemet er at markedskreftene har fått styre samfunnsutviklingen. Det er på høy tid å sette menneskene først. Danmark, Norge, Sverige og Finland får ofte stor oppmerksomhet i internasjonale sammenligninger som noen av verdens beste og mest velutviklede land. Vi bør lære av hverandre og i fellesskap møte de utfordringer som våre samfunn nå står overfor.

De lanserer nå boken The Nordic Secret. Der utforsker de hvordan de Nordiske landene har oppnådd velferd og framgang gjennom å forvalte en dannelsesstradisjon som ivaretar befolkningens potensiale, samt hvordan vi kan nærme oss spørsmål om menneskelig utvikling og å skape mening i en tid med globalisering og teknologiske framsteg. Lene Rachel Andersen er siviløkonom og teolog. Tomas Björkman er fysiker og finansmann.

ØK

The Nordic secret
Forfattere: Lene Rachel Andersen
& Tomas Björkman
512 sider, inbunden
Pris: 230 Svr
Utgitt: 16 november 2017
Fri Tanke Förlag, Stockholm
www.fritanke.se

TIDSSKRIFTET - NORDIC STUDIES IN EDUCATION, NR. 2 2017. SPESILUTGAVE - NORDIC FOLK HIGH SCHOOLS.

Nordic studies in Education er et nordisk forskningstidsskrift med en utgivelsesfrekvens på fire nummer pr år, og som utgis på Universitetsforlaget. Siste nummer av tidsskriftet er viet forskning om folkehøyskolen i Norden, et område som, i følge prosjekt-redaktørene, Johan Løvgren og Henrik Nordvall, i alt for liten grad har vært gjenstand for utforskning fram til nå.

Tidsskriftet har en lovende og velskreven innledning, hvor det mangelfulle og sporadiske i forskningen hittil trekkes fram, men etterlater et håp om bedring. Med bakgrunn i den tidligere, men sparsomme forskningen, understrekes særlig de store, nasjonale forskjellene, mellom de nordiske lands høyskoletradisjoner, relatert både til det filosofiske grunnlaget og geopolitiske forhold.

Etter å ha gjennomlest artiklene i samlingen, som eksemplariske for kommende og forbedret forskning på folkehøyskole, er hovedinntrykket at det stadig er liten grunn til begeistring. Uten å betvile redaktørenes hensikter, skal jeg forsøke å begrunne hvorfor den gode hensikten ikke blir realisert.

FORSKNINGEN SOM IKKE FINNES

Det begynner i alle fall bra, i en løfterik redaksjonell artikkel, utformet som en slags annotert bibliografi over hva som ikke hittil er gjennomført av forskningsprosjekter om folkehøyskolen. Symptomatisk er det da muligens at samlingen ikke inneholder et eneste bidrag med utgangspunkt i den norske folkehøyskolen. Når en leser de enkelte bidragene, blir en fort sittende igjen med en dårlig følelse av at disse ulikhetene gjenspeiler seg også i hvordan det forskes, og særlig hva som går for å være god utforskning. Et betimelig tilleggsspørsmål er selvsagt også hvem som avgjør hvorvidt og hvordan forskningen skal presenteres.

GOD FORSKNING? RELEVANT? – OG FOR HVEM?

Med et anslag som går såpass langt i å etterspørre og skissere hva den gode forskningen bør inneholde, er det naturlig å betrakte de publiserte artiklene som utsondringer av det som kan skimtes i innledningen, og dermed gi denne status som en antydning til et program.

Samlingen består av fire forskningsartikler, pluss lederartikkelen, en dansk, to svenske og en finsk. Samtlige artikler inneholder utvilsomt mye konkret, reproduserbar etterprøvbart kunnskap, men relevansen er det så som så med. Overføringsverdien er lav, i hvert fall til den norske folkehøyskolen, med ett hederlig unntak. Tidsskriftet virker dessuten temmelig tynt av omfang. En kunne godt hatt med både lengre og flere artikler, så plassmangel er neppe en begrunnelse for verken det beskjedne utvalget eller det smale siktemålet ved enkelte artikler.

Videre ser vi, bare ut fra å lese titlene at kun tre av disse (i beste fall) handler om folkehøyskole. Den fjerde, som handler om en studiesirkel i filosofi, kan, om enn interessant, ikke være relevant i denne sammenheng. At fellestrekkene mellom folkbildning å la AOF og Folkeakademiet muligens er større i våre naboland enn i Norge, er neppe et argument for å la forskning rundt disse

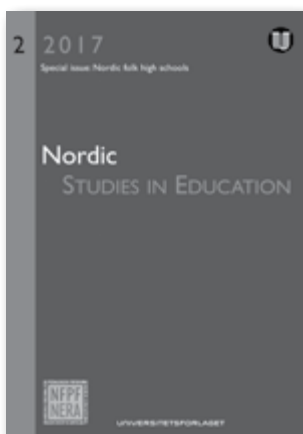
gjelde som representativ også for folkehøyskolen. Det måtte i så fall vært filosofi i folkehøyskolen. En annen av disse artiklene handler om integrering av funksjonshemmede og spesialpedagogikk i skoleslaget. Viktig for dem det gjelder, men også her er det dårlig legitimert hvorfor artikkelen har overføringsverdi til folkehøyskolen mer generelt. Den siste bidraget om videobasert videreutdanning av lærere, er neppe verken særlig nyskapende eller utbredt pedagogisk virkemiddel i folkehøyskolen, og anstrenger seg heller ikke synlig for å vise hvordan denne velkjente metoden kan tilføre noe spesifikt til skoleslaget.

PRESENTASJON AV ET GODT DANNINGSPROSJEKT

Av de tre øvrige er det kun den første, Dannelsesfortellinger i de danske folkehøyskoler, som kan sies å være direkte relevant for pedagogiske prosesser i norsk folkehøyskole.

I det følgende vil jeg følgerig vie all oppmerksomhet til Dannelsesforestillinger i de danske folkehøyskoler, av Rasmus Kolby Rahbek. I denne diskuteres temaer knyttet til begrepsforestillinger om dannelse i dansk folkehøyskole, basert på pedagogers egne beskrivelser, og deres erfarne pedagogiske praksis.

Dette gjøres idet Kohlby Rahbek går ut fra en forståelse av

SATSNER
SPENSTIG MEN
SVEVET KORT

folkehøyskolens dannelsings-pedagogikk som direkte forbundet med den pedagogiske praksis. Artiklene presenterer og diskuterer ulike kategorier av dannings som spiller inn på danske folkeskoler, med den hensikt å bidra til dette rammeverket for forståelse og å relatere til det pedagogiske praksisarbeidet.

Det empiriske utgangspunktet for undersøkelsen er en serie med rapporter og redegjørelser skrevet som et ledd i det pedagogiske utviklingsarbeidet i Danmark i perioden 2012 – 2015, hovedsakelig av lærere. Spesielt fokuseres det på hvordan ulike dannelsingsbegreper, eller kategoriseringer, kommer til syne og bidrar til å kaste lys over materialet. Det som framkommer er, som forfatteren formulerer det, de selv- og verdens erfaringer, fenomener, ideer, fordringer og metaforer som høyskolene selv legger til grunn for deres pedagogikk og praksis, for derigjennom å si noe om, hva som kjennetegner høyskolenes pedagogikk som en dannelsespedagogikk.

Fenomenet dannings blir, slik forskeren ser det, å forstå gjennom en samling kategorier, sprunget ut fra praksis, hvor kategorien er en beskrivelse av den felles meningen av betydningene (meaning of the meanings) til et fenomen gruppert sammen.

Kategoriseringene og dermed dannelsesoppgavene blir sortert i fire hovedgrupper, poetisk dannelse, politisk dannelse, kulturell dannelse og faglig dannelse. Disse er ikke gjensidig utelukkende og griper inn hverandre på kryss og tvers i løpet av skolehverdagen. Et eksempel er undervisning i og med fag, der kombinasjonen av faglig kunnskapsformidling, kulturelt håndverk (for eksempel svingende blues-gitarspill) og anvendt dømmekraft (egnet framføring i forhold til et publikum, dvs. – den andre) gir en sum som er større enn de enkelte delene hver for seg.

AVSLUTNING

Satsen er spenstig men svevet kort, og nedslaget er jamsides for denne sjeldne fuglen av en utgivelse om utdanningsforskning med folkehøyskolen som tema. Likevel – dette var et viktig initiativ, og la det ikke bli med dette, noe halvveis forsøket. Det finnes dessuten andre kanaler for publisering, det finnes andre forskere, også i Norge, og – ikke minst – andre måter å presentere forskningen på. Mye av det pedagogiske utviklingsarbeidet i Norge hviler på solide, pedagogiske og filosofiske fundamenter, og kan dessuten vise til spennende og til dels grensesprengende resultater – som er verdt å utforske, reflektere over og formidle. Det trengs flere åpne og fleksible arenaer som oppmuntrer til denne form for virksomhet, og slike gode artikler, som vil leses, kan også gjerne skrives på norsk.

Sigurd Ohrem,

filosof og lærer ved Skiringssal folkehøyskole

ANNE-LILL REE

Anne- Lill
er musikk lærer og bibliotekar
på Toneheim folkehøgskole

FOLKEHØGSKOLEELEV, SKANDINAVIAS SJEL

De har gått den lange veien i utvendighet
der kroppene krummer seg
om krav og mål

Nå går de den andre veien
en liten stund

langsomt

og tusen indre strenger dirrer

for å sipre inn demokratiets ånd
og hånd

De går i flokk, og de lytter

etter lyden av rygggrader
som brekker seg
opp
knokkel for knokkel

VINN EN BOK - THE NORDIC SECRET

Send inn svaret på spørsmålet under og vær med i konkurransen om boken The Nordic Secret:

Ole Vig var 27 år, da han blev redaktør for et nyt, folkeoplysende blad i Norge i 1851. Som velkomst til de nye læsere skrev han blandt andet:

Naar man med et levende Øie betragter Folket, saaledes som det røres og færdes i vore Dale og i vore byer, - da finder man visselig saare Meget, som man kunde ønske sig anderledes. Vi ser Ting, vi hører Talemåder og Ord, som maa bedrøve os. Vi træffer i folkelivet Mangt og Meget, der vidner om Hjærteløshed, Tankeløshed og Letsind; og fik vi af Gud et opladt Øie og et deltagende Hjærte, er det jo ganske naturligt det gjør os ondt. Men er vort Øie tillige folkeligt og vort Hjærte isandhed venligt, saa maa det ogsaa glæde os at finde endel Sødt iblandt det Slette.

Hed bladet Folkebladet, Folkevennen eller Folkelivet?

Svar til ok@folkehogskole.no

ÅSANE-PROSJEKT:

VERDIGRUNNLAG OG PRAKSIS

Hvordan gjøre folkehøgskolens formål anvendbart og forståelig i skolehverdagen.

Fra ullent begrep til forståelige ord og uttrykk på Åsane folkehøgskole.

Av Sindre Findal Vinje

Folkehøgskolens formål er å drive allmenndanning og folkeopplysning (Folkehøgskoleloven §1), og det er den enkelte skole selv som skal definere og sette innhold til de to begrepene.

For mange er denne øvelsen svært krevende og de finner begrepene vanskelig å oversette til håndterlige ord og setninger, som enkelt kan bli forstått av elever, ansatte, media og andre. Dannelse er begrepet som ofte blir brukt i dagligtalen på de fleste folkehøgskoler, men dannelse er ikke noe mer enkelt og forståelig begrep enn allmenndanning og folkeopplysning.

DE FIRE KOMPETANSER

Åsane Folkehøgskole har gjennom flere år arbeidet med sammenhengen mellom skolens verdigrunnlag, praksis og formål. De har jobbet seg frem til hvordan de vil gjøre folkehøgskolens formål anvendbart og forståelig i skolehverdagen. De har tatt i bruk kompetansebegrepet – et begrep man finner i samtlige undervisningsinstitusjoner fra barnehage til universitet. Begrepet er allment kjent og forstått.

Hva da kompetanse? Den kjente pedagogikkprofessor og folkehøgskolevenn Tom Tiller definerer kompetanse på følgende måte:

Kompetanse er noe mer enn fakta, det er kunnskap man kan bruke. (Tiller 2014)

Formålet til Åsane Folkehøgskole er å styrke elevene innen kreativ-, samhandlings-, global- og emosjonell kompetanse.

Skolen skriver følgende om de fire kompetanser de arbeider med:

- Kreativ kompetanse – evnen til skapende virksomhet og fantasi.
- Samhandlingskompetanse – evne til å leve sammen og gjøre hverandre gode.
- Global kompetanse – nasjonal og internasjonal kulturforståelse og kulturkunnskap.
- Emosjonell kompetanse og selvinnsikt – evne til empati og forståelse.

Elevene skal ikke bli målt og veid, men de skal bli styrket ut fra deres egne forutsetninger.

Åsane Folkehøgskolen kom frem til disse kompetansene gjennom et felles utviklingsprosjekt sammen med Nordhordland Folkehøgskole under et Veivalgsprosjekt, som de gjorde sammen med Jan Heitmann i 2013-2014. Under dette arbeidet ønsket de

å bruke ord og begreper for å gjøre seg forstått både eksternt og internt. Det ville også gi dem nødvendige verktøy for en skolebasert kompetanseutvikling.

PRAKSISBRØ

Etter Veivalgsprosjektet fortsatte skolene arbeidet med å implementere arbeidet inn skolens daglige praksis. Man ønsket at skolens praksis skulle bygge en bro og speiles i skolens verdigrunnlag og formål. Praksis skulle med andre ord være gjenkjennbart i verdigrunnlag og formål.

Jeg ble invitert av de to

skolene, til å jobbe sammen med dem, for å finne ut hvordan vi kunne implementere kompetansebegrepene i skolehverdagen. De arrangerte flere samlinger med hele personalet – der vi jobbet med begreper og verdier – og derfra hva dette betydde i den konkrete skolehverdag.

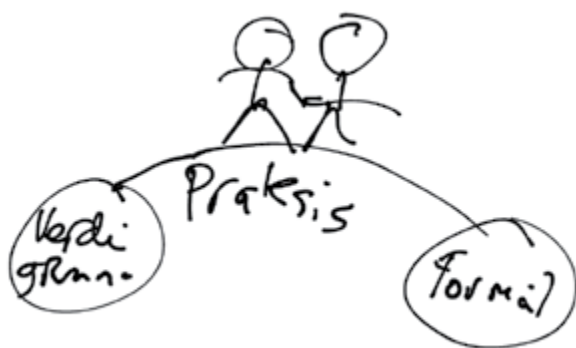
På Åsane folkehøgskole kjenner nå hele personalet til de fire kompetansene og hvordan skolen definerer begrepene. Lærere, vaktmester, kjøkken og ledelse har alle arbeidet med det samme utgangspunkt – hva, når og hvordan de bruker sin arena i læringslandskapet for å lage gode elevmøter og styrke elevenes kompetanser.

For å tydeliggjøre forholdet mellom skolens verdigrunnlag, praksis og formål har alle blitt utfordret på å tegne og skrive Åsane folkehøgskole sitt tre. I denne modellen er røttene verdigrunnlag, stammen er praksisen; elevmøter og folkehøgskolepedagogikk. Grenene er de ulike arenaer der vi møter elevene og fruktene er hvordan vi styrker elevene.

FAGENE SOM VERKTØY

Lærerne har sett på hvordan kompetansene tydelig kan være integrert når man underviser i og med faget – der de bruker faget som et verktøy for å styrke elevene. Videre har de arbeidet med hvordan kompetansene kan tydeliggjøres som et utgangspunkt for elevsamtaler og medarbeidersamtaler. Man kan ikke forvente at en rektor kan sparre faglig i alle de ymse fag som tilbys, men

man kan få gode samtaler om hvordan den enkelte lærer bruker faget for å styrke elevene i de fire kompetansene. Videre kan man arbeide med hvordan det pedagogiske personalet bruker kompetansene som en integrert del av sosialpedagogikken (arbeid med elevene utenom undervisning) for å styrke elevene i det helhetlige læringslandskapet.

Vitnemål kan ta utgangspunkt i de fire kompetansene og fortelle hva elevene har vært gjennom i løpet av skoleåret slik at de ble styrket innen kreativ-, samhandlings-, global- og emosjonell kompetanse. På den måten svarer vitnemålet tydelig på intensjonen til § 2-i:

Skolen skal utarbeide dokumentasjon over elevenes læringsprogram og deltakelse. Dokumentasjonen må være utformet slik at den gir grunnlag for vurdering av realkompetanse inn mot utdanningssystem og arbeidsliv.

Med bakgrunn i dette arbeidet kunne rektor ved Åsane Folkehøgskole, Bjørn Berntsen, gi en tydelig melding til politikere under fjorårets budsjettdebatt vedrørende kutt av midler til folkehøgskolene. Budskapet til rektor var ikke inntullet i tåkete akademiske rytterøvelser, men han snakket om konkrete og jord-

nære begreper media og politikere kjente fra før – kompetanser. Folkehøgskolene arbeidet med å styrke elevene i grunnleggende kompetanser – og dets internat, turer og undervisning var våre verktøy.

FORSTÅELIG SPRÅK

Jeg tror det er nødvendig at ikke bare Åsane og Nordhordland gjør dette arbeidet – folkehøgskolens formål må bli forstått internt og eksternt. Med enkle forståelige ord og begreper. Dersom en skoleleder eller lærer selv ikke klarer å forklare hva egen skole mener med danning, folkeopplysning og allmenndanning så er det ikke rart elevene blir ordfattige når de skal forklare hva de har fått ut av et år på folkehøgskole, foruten av at det var gøy, kult og «man må gå der for å skjønne det».

Dette skoleåret har vi startet et pilotprosjekt med fem pilot-skoler. Åsane Folkehøgskole er med i prosjektet sammen med Peder Morset, Skiringssal, AFR og Nordhordland. I prosjektet skal vi skal lære av og med hverandre om forholdet mellom skolens verdigrunnlag, praksis og formål. Vi vil se på ulike måter skolene arbeider med dette, samt se etter hva vi har av felles praksis og forståelse. På den måten er vi også midt i et spennende feltarbeid der vi kan identifisere og beskrive folkehøgskolepedagogikken. Fra våren 2018 vil vi invitere andre frilynte folkehøgskoler til å delta i prosjektet fra høsten 2018, men det er ingen grunn til å vente, min oppfordring er å begynne prosessen allerede nå på egen skole. Gjør som Åsane – definer skolens formål med en språk- og begrepsbruk som blir forstått internt og eksternt. Da vil man ha et godt utgangspunkt for å drive spennende skoleutvikling.

Og dersom det skal være lov å kaste inn en brannfakkel – kunne vi som skoleslag klare å bli enige om en tydelig, presis og konsis forklaring av hva som er folkehøgskolens formål?

Rektor Åsane – Bjørn Berntsen

«Jeg posisjonerer meg på bekostning av deg. Dette er en destruktiv del av vår mellommenneskelige kommunikasjon»

I'LL CUT YOU DOWN TO

Hvis jeg er i meg selv stadig er gjenstand for revurdering, og samfunnet består av individer som alene har ansvar for sin egen identitet. Hvordan påvirkes vi av hverandre? Hvis jeg er en unik og autonom størrelse, trenger jeg et språk for å få fortalt om meg. Hva skjer i rommet mellom oss når vi kommuniserer hvem vi er?

ULIKE GJENFOTELLINGER

Det er de mellommenneskelige relasjonene og hvordan vi påvirker hverandre som er min utømmelige kilde til inspirasjon. Humanisme, individets plass i samfunnet og kommunikasjonen mellom oss, utgjør kjernen i min praksis, et sentrum for den kunstneriske forskningen som jeg tilnærmer meg fra ulike innfallsvinkler. Relasjoner mellom mennesker er et herlig uoversiktlig område, så individuelt betinget og samtidig allment. Vi er alle nødt til å forholde oss til andre mennesker, enten vi reflekterer over det eller ikke. Hvordan kan man finne svar som er allmenngyldige i dette landskapet som i så stor grad formes inne i hver enkelt av oss? Tenk at det går an at to personer kan oppleve dialogen seg i mellom helt ulikt. Samme sted, samme ord som sies, to ulike gjenfortellinger.

«I vår globaliserte, individualiserte og pluralistiske samtid, utgjør kunsten en viktig kommunikasjonsplattform»

Prosjektet jeg jobber med nå handler om maktforhold, skjult agenda og hvordan vi bevisst og ubevisst bruker hersketeknikker for å hevde oss selv og devaluere den eller de vi henvender oss til. Jeg posisjonerer meg på bekostning av deg. Dette er en destruktiv del av vår mellommenneskelige kommunikasjon. Hvorfor gjør vi det? Hvem er middelet og hva er målet? Hvilke følelser dukker opp i situasjoner der den ene ønsker å styre den andre? Hvilke emosjoner styrer den som vil herske og hvordan oppleves det å bli plassert i en skuff man ikke selv velger? Denne formen for kommunikasjon er noe de fleste av oss ikke ønsker, vi mener det er å utnytte andre og det er i beste fall moralsk tvilsomt. Likevel utsetter vi både oss selv og omgivelsene våre for det. Det er noe ekkelt med det, noe vi ikke vil vedkjenne oss. Samtidig er det en helt naturlig del av menneskers sameksistens.

HERSKETEKNIKKER

Med feministbevegelsen på 1970-tallet, ble hersketeknikker definert som noe menn bruker for å undertrykke kvinner, og professor Berit Ås relanserte begrepet De fem hersketeknikker: Usynliggjøring, latterliggjøring, tilbakeholdelse av informasjon, fordømmelse uansett hva du gjør, påføring av skyld og skam. Dette var en popularisering av psykolog Ingjald Nissens forskning på temaet, og dessverre fortsatt dagsaktuelt. Men det er

likevel for snevert å utelukkende snakke om hersketeknikker som noe et kjønn utsetter det andre for, og forståelsen av begrepet må utvides. Behovet for å markere seg og utøve makt overfor noen er tilstede i alle relasjoner og grupperinger, mer eller mindre tydelig.

I'll Cut You Down To Size er et prosjekt som plasserer seg i en konseptuell kunsthåndverkstradisjon, med relasjoner til kon- temporær smykkekunst og performative kunstformer. Prosjektet består av en serie ulike arbeider som alle har utgangspunkt i porselen. Relasjonen mellom materialet porselen og menneskekroppen har en lang historie. Kopper skal være gode i hånden, og kjennes behagelige mot leppen. Prosjektet er en videreføring av denne relasjonen, men har kuttet forbindelsen til dekketøy og servise, og har andre formål enn å gjøre kaffepausen til en praktisk og estetisk god opplevelse.

KOMMUNIKASJONSPLATTFORM

Objektene jeg lager forholder seg alltid til menneskekroppen. De skal kommentere, forsterke eller hindre kroppens egenskaper, eller fungere som et direkte kommunikasjonsmiddel i et språk bæreren av dem kan bruke for å fortelle noe til eller interagere med omgivelsene. På samme måte som det er kontrasten mellom oss mennesker som gjør samspillet mer eller mindre fruktbart, er jeg opptatt av hva kontrasterende materialer kan tilføre hverandre og hvilket uttrykk de sammen skaper. Enten de forsterker eller motarbeider hverandre.

Individ betyr udelelig, og er latinsk oversettelse av det greske atom. I boka Jeg – individets kulturhistorie skriver Peter Nor-mann Waage: «Bevisstheten om meg selv som individ betegner ikke bare min selverkjennelse som kropp, men en indre opplevelse, fornemmelsen av at jeg er et jeg». Dette jeget blir daglig eksponert for hele verdens mangfold av normer, tradisjoner, valgmuligheter og kulturelle uttrykk. I vår globaliserte, individualiserte og pluralistiske samtid, utgjør kunsten en viktig kommunikasjonsplattform. En arena for refleksjon, analyse og ikke minst dialog på tvers av kulturer.

Siri Skjerve, kunstner

INTERNASJONALT SEMINAR:

- VÅR HOVEDOPPGAVE ER Å VÆRE PEDAGOGER

Geir Ertzgaard, lærer ved Solborg folkehøgskole, har lang erfaring fra Internasjonalt utvalg. På Internasjonalt seminar i desember delte han, med et analyserende blikk, tanker om utviklingen av solidaritets- og reisevirksomheten i folkehøgskolen de siste tre decenniene.

Fredtun startet med Afrika-reiser i 1993, Solborg dro til Thailand i 99, Sund var tidlig ute. Rundt milleniumskiftet økte reiseaktiviteten i folkehøgskolen dramatisk. Folkehøgskolen er blitt globale i måten å reise på, og i 2005 ble det skapt en pedagogikk rundt det internasjonale arbeidet med Pedagogikk for de rike.

- Selv om det er kritiske røster mot en del av reisingen i folkehøgskolen i dag, skjer det noe positivt, mye er dannelsesreiser som jeg synes vi skal forsvare, men det er et motstykke som er en utfordring. Surfing på Hawaii, tracking på New Zealand etc, her er spørsmålet om det er koblet til pedagogikk, og en kan spørre seg om det er riktig, sa Geir Ertzgaard.

*«Men afrikanerne vil ikke ha klær eller
hjelpere, det tar jobbene fra deres egne»*

Ertzgaard var kritisk til en del av det internasjonale arbeidet skolene engasjerer seg i dag. – Det samles inn klær til Afrika, barnehjem besøkes og voluntører engasjeres i arbeid. Men afrikanerne vil ikke ha klær eller hjelpere, det tar jobbene fra deres egne. Vi skal ikke gjøre dette for å være snille, vi skal ikke redde dem – da blir vi ny-kolonialister.

- Det blir fort et galt perspektiv med de der nede og vi der oppe. Å dra for å ta imot noe de har å gi er en helt annen posisjon. Vår hovedoppgave er å være pedagoger. Vi skal løse det som dette og ikke som bistandsarbeidere. Det er dannelses vi må ha som perspektiv på alt internasjonalt arbeid. Internasjonalt engasjement er et fag på linje med andre fag. Vi må kunne dokumentere det vi gjør – ofte er vi så praktiske at vi mangler et pedagogisk språk, sa den engasjerte læreren.

Han mente det var viktig å ha med seg politikk og systemkritikk inn i det internasjonale arbeidet. – Vi må unngå å skape avhengighet mer enn utvikling. Kulturmøter er alt – spørsmålet er hva vi skal erstatte «gavene» med, avsluttet Ertzgaard.

Øyvind Krabberød

Geir Ertzgaard, lærer ved Solborg folkehøgskole

HVORDAN KAN VI SOM FOLKEHØGSKOLE BRUKE INSTAGRAM STORIES?

Av Trude Sandvik

I fjor lanserte Instagram en ny funksjon som skulle gjøre det mulig å dele enda flere av dagens øyeblikk, uten at de blir liggende på profilen din for alltid. Funksjonen fikk navnet Instagram Stories, og ligner veldig på Snapchat som ble lansert i 2013.

Med IG Stories kan dere vise mer av skolehverdagen. Tanken bak den nye funksjonen er at vi nå skal dele mer av livet vårt på Instagram. Ikke bare de store øyeblikkene, men nå også de små tingene i hverdagen. Innholdet vi legger ut på Instagram-historien blir da mer «live» enn det vi legger ut på Instagram ellers.

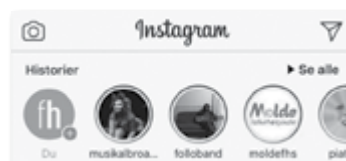
TEST UT DE NYE FUNKSJONENE

Dette er en gylden mulighet til å vise flere sider ved folkehøgskolelivet, uten å overfylle og rote til skolens Instagramprofil. Her er det også mulig å tekste og legge ved emojies rett på bilder og videoer, for å gjøre de mer forståelig og underholdene for følgerne.

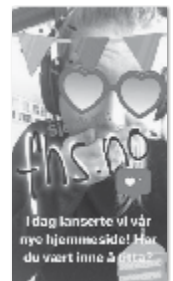
SLIK FUNGERER INSTAGRAMSTORIES

Her legger man ut bilder og videoer direkte, eller fra de siste 24 timene på kamerarullen. Man kan ikke legge ut gammelt innhold, med mindre man importerer det på nytt eller tar et skjermbilde.

Du finner noens Instagramhistorie ved å klikke på profilbildet til vedkommende. Du finner Instagramhistoriene til de du følger øverst på hovedsiden:

Instagram gir oss muligheten til å pynte på bildene og videoene med blant annet tekst, emneknagger, filter, emojies, osv. Sann som dette:

En Instagram story Samlingen av innhold som du legger ut på Instagram Stories (Instagramhistorien) i løpet av en dag.

IG Forkortelse for Instagram

Direktemelding Melding som havner i meldings-innboksen din, som bare du og avsender kan se. Du finner direktemeldingene øverst i høyre hjørne i hovedmenyen. Ikonet ser slik ut:

LEDIG STILLING SOM MUSIKKLÆRAR

På Voss folkehøgskule blir det frå skuleåret 2018 – 2019 ei ledig stilling som linjelærer i musikk.

Stillinga er eit 1-års vikariat, grunna barselpermisjon.

Utlysinga kjem på nav.no og på skulen sine nettsider, voss.fhs.no

Ta gjerne kontakt med rektor Claus Røynesdal, tlf. 934 62 344.

Odd Arild Netland (67) avsluttet et langt virke sentralt i folkehøgskolen 1. februar. Da hadde han vært i sekretær i Folkehøgskolerådet i nesten 22 år. Det ble et helt liv i folkehøgskolen for egersunderen som nå trer tilbake, men noen vaktmesterjobber tar han gjerne framover.

Hva gjorde du før du startet i Folkehøgskolerådet?

Jeg har jobbet i og med folkehøgskoler i hele mitt yrkesaktive liv. Etter å ha vært elev ved Hurdal Verk folkehøgskole i 1970/71, ble jeg ansatt som lærer samme sted i 1976. Deretter var jeg inspektør, og sist konstituert rektor halvannet år. Sommeren 1987 flyttet vi til Stavern hvor jeg tok over rektorjobben etter Tormod Hægeland. I Hurdal var jeg med i lokallagsarbeidet. Det førte meg inn i NKF's pedagogiske nemnd og Høgskolenemnda. I 1994 ble jeg valgt inn i NKF's styre og deretter som representant i Folkehøgskolerådet hvor jeg også var ulønnet sekretær i en periode. I 1996 ble det vedtatt å opprette en hundre prosent stilling som sekretær i Folkehøgskolerådet. Jeg ble oppfordret til å søke. Og, jeg var så heldig at jeg fikk stillingen som jeg har hatt i snart 22 år.

Største endringen i arbeidssituasjonen siden du startet opp i 1996?

Folkehøgskolerådet ble etablert i 1954. Hele tiden har Rådet vært folkehøgskolenes talerør inn mot myndighetene, spesielt departement og Storting. Slik var det da jeg begynte og slik er det fortsatt. Men, det har skjedd flere endringer. I 1996 var det en stor stab i KD som jobbet nesten bare med folkehøgskolesaker. Tilsyns mannen for folkehøgskolene ledet arbeidet og hadde den direkte kontakten med skolene. Departementet stod for tilskuddsfordeling, tilsynsarbeid, kontroll, fordeling av pedagogiske midler, reisestipend, ansvar for rektormøter m.m. I begynnelsen av 2000-tallet ble Utdanningsdirektoratet opprettet. De overtok den daglige tolkningen av lov og forskrifter og fordelingen av tilskuddet. I både departement og direktorat er folkehøgskolearbeidet nå bare en delstilling, mye av arbeidet er overlatt til Folkehøgskolerådet. Folkehøgskolerådets kontakt med skolene er vesentlig tettere enn da jeg begynte i 1996, og det er hyggelig!

Største seier i det politiske arbeidet i løpet av dine år i jobben?

Jeg ser tilbake på mange gode opplevelser. Den kanskje største hendte allerede i 1996/97. Regjeringen hadde lagt fram ei stortingsmelding som ikke ble levnet mye ære. Det førte til et tett samarbeid med opposisjonen, spesielt med Jon Lilletun, Krf og saksordfører Jørgen Holte, Sp. I løpet av høsten 96 ble det klart at det var flertall for å gi folkehøgskoleelevene tre konkurransepoeng og utvidet stipend på lik linje med studenter. Den 14. januar fattet Stortinget, med stort flertall, vedtak om det samme. Debatten i Stortinget var en opplevelse å følge fra diplomatloshjenn.

Høsten 1996 var elevtallet 5 128 elever på folkehøgskolene. Året etter, i 1976 var dette steget til 6 846 elever, en økning

på 33,5 prosent og totalt 12,8 prosent av et årskull. Den store økningen skyldes sannsynligvis poengene og stipendet og oppmerksomheten rundt det.

Jeg tror også at vi kan si at folkehøgskolene fra denne datoen fikk en høyere status.

Hva har du satt mest pris på i jobben du har hatt som Folkehøgskolerådets sekretær gjennom 22 år?

De aller fleste dagene har jeg gått til mitt arbeid med glede. Det har ikke vært en ni til fire-jobb. Samtidig har det vært en fri stilling med mulighet til initiativ og utvikling. Spesielt har jeg hatt glede av dialog og samarbeid med rektorene på skolene. Da jeg svarte ja til jobben i 1996, satte jeg som en betingelse at sekretariatet skulle være hos de frilynte siden jeg kom fra den kristne greina. Jeg tror jeg har klart balansen mellom de to greinene på en forholdsvis god måte.

Du har jobbet mye mot Stortinget – har det blitt mer krevende å jobbe med påvirkning med «horder» av kommunikasjonsrådgivere i landskapet. Hva har endret seg?

Nei, egentlig ikke. Jeg tror at det at vi er små betyr at vi er lettere å akseptere. Jeg har lagt vinn på å være ærlig, til å stole på og behandle alle partiene likt når det gjelder henvendelser og opplysninger. Jeg føler at det har vært lett å få kontakt og opparbeide relasjoner. Selvsagt er det slik at noen representanter har større påvirkningsgrad enn andre. Det har vært viktig å finne hvem disse er og å få de i tale. Kontakten har også vært bestemt av om det har vært flertalls- eller mindretallsregjeringer.

Tiden har vist at folkehøgskolen står sterkt i Stortinget, selv om skiftende regjeringer ikke alltid har vist at de har skjont det.

Jeg vil også i denne sammenheng få uttrykke glede over det gode og fortrolige samarbeidet med departement og direktorat.

Statsbudsjettet har vært en utfordring de siste årene, mellompartiene har blitt vår redning. Har folkehøgskolekutt blitt et agn i budsjettforhandlingene?

Folkehøgskole er ikke en lovpålagt skole. Derfor er det, og vil nok være slik at vi havner bak i køen når midler skal fordeles. De drøyt tjue siste årene har lært meg at det er forskjell på posisjon og opposisjon. Slik er det bare. Når det er sagt, skulle jeg kanskje ønske at sittende regjering hadde vært litt mer obs. på stortingsflertallet før de fremmet forslag som angår folkehøgskolene. Men det er kanskje dette som er politikken for ei mindretallsregjering som er avhengig av andre partier for å få flertall. Kuttene de siste årene har gitt skoleslaget store muligheter til å profilere seg. Jeg tror at skolene har tjent på dette, ikke bare økonomisk.

Hva tror du er årsaken til at det går så godt for norsk folkehøgskole nå – det er rekordgod rekruttering?

Skolene gjør en god jobb og er relevante. I tillegg gjøres det en god informasjonsjobb.

Og, i all beskjedenhet: Vi representerer vel det eneste fra Norden som har fått plass i verdenspedagogikk. Våre erfaringer viser mulige utviklingsveier for undervisning og elevmedvirkning

i skolen.

Vi utfordrer det nokså ensidige fokuset på -teori og testing av kunnskap som kjennetegner norsk grunn- og -videregående skole i dag. Det hjelper ikke bare «å få det inn» gjennom ørene — det må også oppleves.

Demokrati, bærekraft og livsmestring må -gjøres livsnært og relevant, -temaene må bakes inn i alle fag.

Med Kunnskapsløftet fra 2006/07 fikk vi fokus på og langt mer bruk av testing i skolen. Elevenes kunnskaper måles og veies ustanselig.

Problemet er at mye av det som er viktig i livet og kunnskap om bærekraftighet eller livsmestring eller demokrati ikke lett lar seg måle innenfor dagens system.

Skolene prioriterer det som kan måles i stedet for det som poengteres å være viktig.

En skole for framtiden bør i større grad legges opp med mål om at elevene ikke bare skal lære hvordan verden er, men også hvordan de kan være med på å gjøre verden til et bedre sted å leve — for alle mennesker. Derfor lykkes folkehøgskolene og derfor trenger vi skoleslaget!

Hva blir de viktigste oppgavene og utfordringene for din etterkommer – tror du?

Holde og utvikle den nære kontakten med folkehøgskolene, Storting og departement og direktorat.

Det er fem juridiske enheter på Folkehøgskolekontoret – det kan være ganske komplekst. Tror du det kan bli en annen organisering i framtida, og er det noe som kan tvinge seg fram?

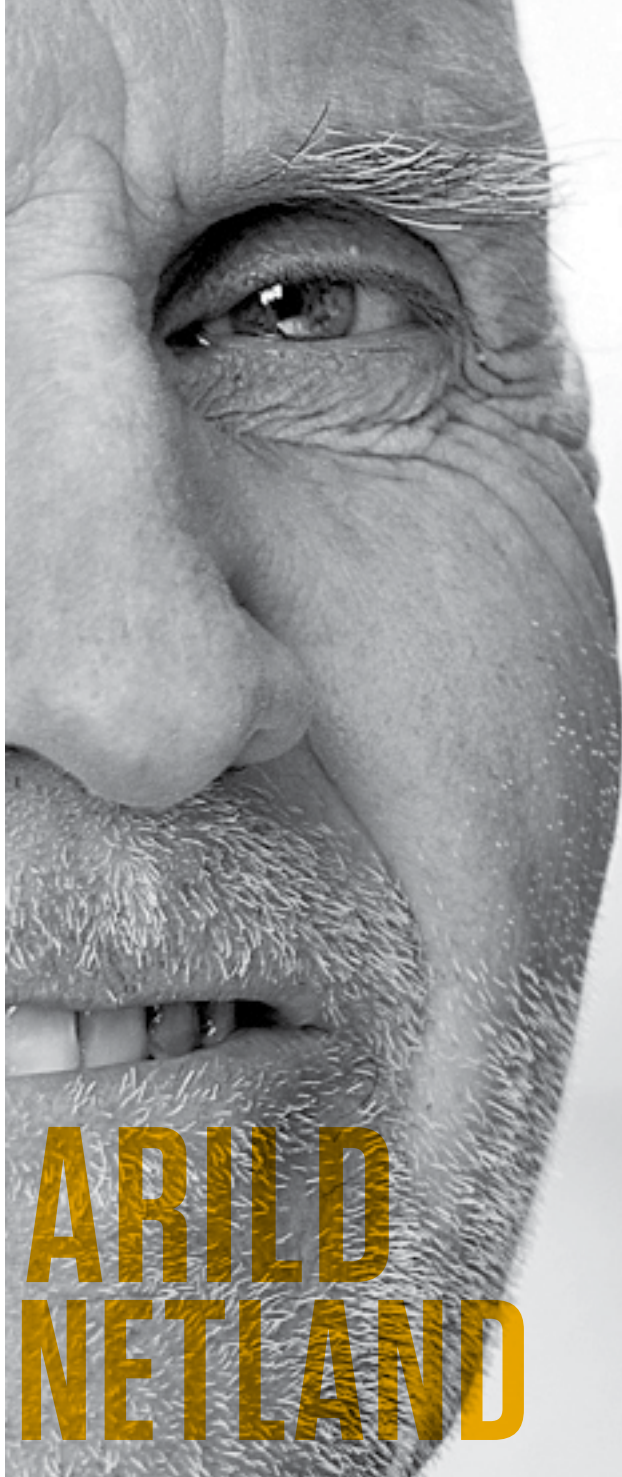
Jeg mener det er viktig å se på helheten med åpne øyne. Kontordriften i dag er for tungvint, utydelig og dyr. Med respekt for hverandre og for to greiner, en frilynt og en kristen, av det samme treet, bør det være mulighet til forbedringer. I en slik prosess må alle få en opplevelse av å høre til, være betydningsfulle og med rom for medvirkning. Jeg ønsker å styrke de to rørslegreinene og dermed helheten. Jeg tror at to tydelige greiner styrker folkehøgskolene. Men innenfor denne helheten, kan det gjøres mye. Mine meninger om konkrete endringer, er kanskje ikke så viktige å fokusere på. Det viktigste er å ta dialogen/utredningen med ønske om en forbedring til nytte og glede for hele skolelandskapet.

Neste januar blir uten rektormøte for deg – blir det et savn? Ja!

Hva ser du mest fram til å få mer tid til som pensjonist?

Tid til min kone Elisabeth, hun har lidd i mange år. Resten av familien, bl.a. elleve barnebarn. Skigåing på vinteren og litt mer golf i sommerhalvåret. Jeg har hatt en hemmelig drøm om å få være vaktmester. Nå får jeg litt bedre tid til å praktisere drømmen, hjemme, hos barn og svigerbarn og ellers der det måtte være bruk for meg. Jeg får også bedre tid til arbeidet i Stavern Frikirke.

Vi ønsker lykke til!

LESER:

Akkurat nå holder jeg på med Edvard Hoems bøker om slektshistorien, livet i Norge og utvandringen til Amerika.

MUSIKK:

Nesten all type musikk, bare den er god. Mannskor-sang er vel det ypperste....

DITT SMULTRONSTÅLLE:

Jeg har vel tre: Blokkhusveien 8 i Stavern, hytta på fjellet om vinteren og ikke minst Åsen ved Vätteren i Sverige

ELEVSAMVÆR ER IKKE NØDVENDIGVIS SOSIALPEDAGOGIKK

I folkehøgskolen er møtet med eleven sentralt. Alle som jobber i folkehøgskolen må bruke sin arena for å gjøre møte med elevene optimalt. Elevsamværet før- og etter undervisning er særskilt for skoleslaget. Dersom man er ansatt i folkehøgskolen må man bruke de muligheter og den arena man deler sammen med elevene for å bidra til elevenes trivsel og utvikling.

ALLE ANSATTE HAR ANSVAR FOR Å SKAPE GODE ELEVMØTER PÅ SIN ARENA

Ut fra en slik forståelse har alle ansatte elevmøter og elevsamvær. I en slik utvidet kontekst er også sosialpedagogikk og undervisning er en del av elevsamværet på lik måte med kokkens møter med elevene, men alt elevsamvær er ikke nødvendigvis sosialpedagogikk.

«Det er det pedagogiske personalet som skal drive sosialpedagogikk»

Det er det pedagogiske personalet som skal drive sosialpedagogikk, noe som også tydelig fremkommer i deres særavtale:

I «Særavtale for undervisningspersonell i folkehøgskolen, 2015-17» under punkt 2.1 kan vi lese følgende:

"..mest mulig av lærernes arbeidstid brukes sammen med elevene." og

"Lærernes arbeid består i hovedsak av undervisning, sosialpedagogiske oppgaver, andre oppgaver sammen med elevene, kollegialt samarbeid, individuelt arbeid og kompetanseutvikling og samarbeid med foresatte og instanser utenfor skolen"

HVA ER SÅ SOSIALPEDAGOGIKK?

Sosialpedagogikk er et faglig arbeid som utføres av undervisningspersonale som bringer internatet inn som en del av den helhetlige læringsarena.

En måte å systematisere det sosialpedagogiske arbeidet i folkehøgskolen er å dele det inn i tre hovedtyper:

- Planlagt og direkte sosialpedagogisk arbeid
- Planlagt og indirekte sosialpedagogisk arbeid
- Tilstedeværende sosialpedagogisk arbeid

I det planlagte og direkte sosialpedagogiske arbeidet ligger det planlagt sosial interaksjon, samtaler, aktiviteter med elevene (tilsyn, «etasjeserier» etc). I det planlagte og indirekte arbeidet tilrettelegger man for gode sosiale arenaer, er tilgjengelig og bruker pedagogisk skjønn for ev. interaksjon (eks. spillkvelder etc). I det

tilstedeværende sosialpedagogiske arbeidet er man tilstede og tilgjengelig, men bruker pedagogisk innsikt og skjønn i interaksjonen med elevene.

Det sosialpedagogiske arbeidet skal være et arbeid på lik linje med undervisningen, og er med andre ord en pedagogisk oppgave som skal utøves av profesjonelle pedagoger. Man bruker pedagogisk skjønn og innsikt i sin samhandling med elevene.

Denne argumentasjon støttes også av utredningen til Adv. Bjørn Bråthen fra 2011

("SOSIALPEDAGOGISKE TILTAK – BRUK AV UNDERVISNINGSPERSONALE I INTERNAT", skrevet av advokat Bjørn Bråthen 10.6.2011). Her fremkommer noen utdrag fra utredningen:

Spørsmålet som er tatt opp er hvorvidt skolen er forpliktet til å bruke pedagogisk personell på internatet for å ivareta nødvendige sosialpedagogiske tiltak.

Departementet gir således i proposisjonen uttrykk for at det sosialpedagogiske arbeidet i internatet og undervisningssituasjonen må ses på som en integrert helhet.

Det avgjørende spørsmål er imidlertid hvorvidt det er skolens undervisningspersonale eller andre som skal forestå dette arbeidet. Jeg må igjen konstatere at disse sosialpedagogiske tiltakene må anses som en integrert del av læringsprogrammet. Det er derfor naturlig å slutte at det er skolens undervisningspersonale som bør forestå i sosialpedagogiske tiltakene på internatet.

..internatet skal være en integrert del av læringsprogrammet. Jeg ser også at denne forutsetningen kan bli vanskelig å gjennomføre dersom det ikke er det samme personalet som både har tilsyn, og skal drive sosialpedagogiske tiltak på internatet, som faktisk også driver det pedagogiske arbeidet i skolen.

Jeg oppfatter at lovgiver i forbindelse med begge lover vektlegger sosialpedagogiske tiltak som en integrert del av skolens totale læringsprogram. Dette tilsier også at arbeidet må utføres av kvalifisert personell som har forutsetning for å se sammenhengen mellom det pedagogiske og det sosialpedagogiske læringsopplegget og læringsmiljøet.

Det er naturlig å se advokat Bråthens vurderinger i lys av Folkehøgskolelovens § 2b.

Skolen skal ha internat som en integrert del av læringsprogrammet

Her fremkommer det tydelig at folkehøgskolens egenart er at elevenes læringslandskap ikke kun er i «klasserommet», men også i «internatet». Med dette menes etter vår mening både ordinær undervisning og sosialpedagogisk arbeid.

ALL SOSIALPEDAGOGIKK ER ELEVSAMVÆR, MEN ALT ELEVSAMVÆR ER IKKE SOSIALPEDAGOGIKK

Alle ansatte i folkehøgskolen har ansvar for å bruke egen arbeidsarena til å skape gode elevmøter. Elevene skal møte trygge og imøtekommende ansatte. De skal møte voksenpersoner, noen som ser dem og tar ansvar.

«Sosialpedagogikk er et faglig arbeid som utføres av undervisningspersonale»

Det som blir utfordrende er når skoler bruker begrepet sosialpedagogikk på alt elevsamvær og elevmøter. Det kan oppleves som et overgrep dersom en assistent på kjøkkenet for et sosialpedagogisk ansvar, likeledes vil det være en nedbrytning av lærerens egenart og profesjon. All sosialpedagogikk er elevsamvær, men alt elevsamvær er ikke sosialpedagogikk.

Folkehøgskolene burde derfor være ryddig i sin begrepsbruk og hva slags type arbeid man gir de ulike arbeidsgrupper på skolen. Alle har ansvar for de gode elevmøter, mens lærerne har ansvar for det sosialpedagogiske arbeidet – en integrert del av læringssopplegget.

PROFESJONSUTVIKLING I FOLKEHØGSKOLEN

I dag tolkes det sosialpedagogiske arbeidet svært forskjellig på de ulike folkehøgskolene. Noen blander inn tilsynsbegrepet og andre snakker om sosialpedagogikk som «en tilstand og et fokus» som alle ansatte i folkehøgskolen har og bedriver. Etter vårt syn forkludrer en slik tolkning av begrepet forståelsen for de ulike profesjonenes arbeidsoppgaver og kompetanse. Vi tror det ville være en stor fordel dersom skoleslaget enes om en tydeliggjøring av begrepets innhold og karakter. Det er nødvendig å vite hvem, når og hvordan det sosialpedagogiske arbeidet skal utføres for å sikre at vi arbeider etter lovens intensjon og slik at vi lettere kan fremme profesjonsutvikling i folkehøgskolen.

Sindre Vinje
Seniorrådgiver
Folkehøgskoleforbundet

Knut Simble
Generalsekretær
Folkehøgskoleforbundet

Arbeidsrett

HAR ENDRINGENE I ARBEIDSMILJØLOVEN FØRT TIL ØKT BRUK AV MIDLERTIDIGHET?

AV ADVOKAT BJØRN BRÅTHEN

1. juli 2015 trådte nye regler om midlertidige tilsetninger i arbeidsmiljøloven i kraft. Det ble bl.a. åpnet for å tilsette midlertidig i inntil 12 måneder uten særskilt begrunnelse. Loven forutsetter imidlertid at maksimalt 15 % av de ansatte kan tilsettes midlertidig etter disse reglene. Videre inneholder loven også en regel som innebærer at arbeidsgiver får en karenstid på 12 måneder for ansettelse av ny midlertidig arbeidstaker, dersom den tidligere midlertidig ansatte ikke har fått fast stilling i virksomheten.

ØKT BRUK

Disse reglene synes å åpne for at virksomheter kan øke sin bruk av midlertidige tilsetninger. Ser vi på utviklingen umiddelbart etter innføringen av de nye bestemmelsene, viser denne at det var en økning av midlertidig tilsetninger fra 2015 til 2016. I 2015 var 7,9 % av alle arbeidstakere midlertidig tilsatt, mens det i 2016 var 8,7 %. Dette gir ca. 10 % økning fra 2015 til 2016. Hvorvidt denne økningen skyldes de nye reglene alene eller om også andre faktorer har spilt inn, er vanskelig å si. Ser vi derimot på tallene for tredje kvartal 2016, viser disse at 9,4 % av alle ansatte er midlertidig ansatte. Deretter sank midlertidigheten de neste to kvartalene, for så å øke til 9,1 % i tredje kvartal 2017. Dette betyr at vi nå totalt har om lag 227.000 personer som er midlertidig ansatt.

ANTALLET VARIERER

Antallet midlertidige varierer ganske mye over tid. Eksempelvis var antallet midlertidige 189.000 i første kvartal 2017, mens det i tredje kvartal 2017 var 38.000 høyere. Ser vi på tallene over et lengre tidsrom, kan det nevnes at prosentandelen midlertidige i Norge var 10% i 2010. Sammenlikner vi oss med andre europeiske land, har vi i Norge en lavere andel midlertidige enn disse.

Gjennomsnittet for EU-landene har tidligere ligget opp mot 13 %.

FORSKJELLER MELLOM BRANSJENE

Det er betydelige forskjeller mellom de ulike bransjene når det gjelder bruk av midlertidighet. Innenfor overnattings- og serveringsbransjen er nå 16,5 % av de ansatte midlertidig ansatt, mens for eksempel innenfor området bygg- og anleggsvirksomhet er det kun 4,2 % som er midlertidig ansatt.

Ser vi nærmere på de sektorer der Akademikerforbundet har sine medlemmer, finner vi at innen offentlig administrasjon, forsvaret mv., er nå 6,9 % av arbeidsstokken midlertidig ansatt. Tallet har ikke vært lavere siden 2015. Det skal imidlertid bemerkes at tallet har ligget høyere i 2016 og i de to første kvartalene i 2017. I antall personer har midlertidigheten variert mellom 13.000 og 15.000 personer innenfor disse områdene.

Innenfor helse- og sosialtjenester er nå 13 % av arbeidstakerne midlertidig ansatte. Også her har tallene variert noe over tid, men årsgjennomsnittet i 2016 var 12,6 %.

MINDRE ØKNING ENN FRYKTET

Ser vi på utviklinger fra 2014, dvs. før endringene ble gjort i arbeidsmiljøloven og frem til i dag, ser vi en økning fra ca. 8 % i 2014 og 2015 til 8,7 % i 2016 og ca. 8,4 % så langt i 2017. Endringene i loven har således medført en viss økning i antallet midlertidige, men likevel færre enn det enkelte fryktet ved innføringen av reglene i 2015. Likevel medførte endringen en gjennomsnittlig økning av antall midlertidige på 18.000 personer fra 2015 til 2016. Så langt i 2017 kan det synes som om tallet kan bli noe lavere enn i 2016.

Hentet med tillatelse fra magasinet Signaler – Akademikerforbundet

NYE KOSTER PÅ GAMMELT GULV

Den utvidede Solbergregjeringen følger opp budsjettforliket fra i fjor når det i regjeringserklæringen står at regjeringen vil gå i dialog med folkehøgskolene med sikte på å finne en modell for å fase ut kortkurs i tråd med budsjettavtalen for 2018. Samme sted heter det også at regjeringen vil tilpasse folkehøyskoletilbudet til studentenes valg slik at tilbud med lave søkertall fases ut og nye tilbud kommer til.

Det er i skrivende stund uklart hva regjeringspartiene mener med disse formuleringene. Et worst-case-scenario kunne gå ut på at all støtte til kortere kurs skal fjernes (ca 10 prosent), samtidig som regjeringen vil frata skolene friheten til å styre innhold på lange kurs - for å finansiere nye folkehøgskoler, f.eks. på Svalbard, eller arbeidsmarkedstiltak, uten å måtte finne nye penger. I så fall et radikalt brudd på en mer enn 150-årig forståelse og tradisjon.

*Det ligger uten tvil politiske utfordringer i
det å skulle se på vilkårene for kortere kurs.*

Heldigvis gir ikke møtet med politikere fra Høyre, Venstre, Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti under årets rektormøte støtte til fullt så sterk uro? Men det ligger uten tvil politiske utfordringer i det å skulle se på vilkårene for kortere kurs. Disse blir ikke mindre av at samtalen mellom rektorene på samme rektormøte avslører et større sprik i holdninger til kortere kurs enn ventet.

I NOU-en Frihet til mangfold (2001:16) som fører til gjeldende lov og forskrift, anbefaler utvalget at folkehøgskolene «.. bør bidra aktivt til gjennomføringen av Kompetansereformen ved å utvikle kortkurstilbud rettet mot lokalsamfunnet, arbeidslivet og grupper som har behov for fleksibel og tilrettelagt opplæring». Det pekes på at folkehøgskolene gjennom kortere kurs har mulighet for å fremstå som «lokale ressursentre og kulturbærere», samtidig som kortere kurs gir en bedre utnyttelse av internatkapasiteten. I 2015 var det derfor også kun 13 skoler som ikke tilbyr kortkurs.

Jeg vil advare mot en kvisting av folkehøgskolenes mulighet til også i fremtiden å kunne tilby kurs av ulik lengde, til ulike målgrupper i ulike tider. Den vil frata skolene en fleksibilitet inn i en ukjent fremtid, og muligheten til nettopp å kunne være lokale demokratiske kulturbærere og ressursentre for f.eks. bæredyktighet og integrasjon. En eventuell reduksjon av folkehøgskole til kun å være et ett-årig tilbud til unge vil også være stikk motsatt av hva tilfellet er i våre naboland, der det på en helt annen måte satses på kurs av ulik lengde.

Samtalen om kortkurs må ikke reduseres til et for eller imot kortkurs, men dreie seg om hvordan best mulig å bevare og utfylle muligheten til også i fremtiden å kunne tilby kurs av ulik lengde etter intensjonen. Dette og andre krevende politiske spørsmål skal vår nye sekretær og daglige leder i Folkehøgskolerådet Christian Tynning Bjørnø bistå skolene og organisasjonene med i dagene som kommer.

Øyvind Brandt
leder
Folkehøgskoleforbundet

NYTT FRA FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

VELKOMMEN TIL CHRISTIAN TYNNING BJØRNØ SOM NY SEKRETÆR I FOLKEHØGSKOLERÅDET

Av Øyvind Brandt

1. februar startet Christian Tynning Bjørnø (32) som Folkehøgskolerådets nye sekretær og daglige leder. Christian er lærer og kommer fra Telemark, hvor han blant annet også har vært elev- og lærlingeombud og varaordfører i syv år. Siste fire årene var han valgt inn i Stortinget for Telemark Arbeiderparti. På Stortinget satt Bjørnø i KUF-komiteen, og har derfor en god politisk kompetanse vi håper å få gleden av i de kommende årene.

Bjørnø avløser Odd Arild Netland som 31. januar gikk av for alder som Folkehøgskolerådets sekretær og daglige leder etter nesten 22 år i jobben. Odd Arild var Folkehøgskolerådets første faste sekretær, og har betydd mye for rammevilkårene for norsk folkehøgskole. Han ble behørig takket for innsatsen under rektormøtet i januar og på folkehøgskolekontoret i Oslo. (se også annet sted i bladet).

Christian ønsker å bli fort kjent med folkehøgskolene i hele landet, og oppfordrer derfor rektorer å invitere ham på besøk. I tillegg legges det opp til tre regionale samlinger i løpet av februar og mars for at rektorene kan møte og bli kjent med Tynning Bjørnø, samtidig som han får en første kontakt med skolene.

Vi ønsker Christian velkommen!

EUS NYE PERSONVERNREGLER GJELDER OGSÅ FOR FOLKEHØGSKOLENE

Hver dag behandler norske virksomheter store mengder informasjon om ansatte, jobbsøkere og kunder – og elever. I mai 2018 kommer det nye EU-regler (GDPR), som også gjelder for folkehøgskolene. Folkehøgskolene har mange personopplysninger på elever og ansatte, og må nå kartlegge hvordan disse opplysningene behandles og lagres, og lage/justere rutiner som tilfredsstiller de nye reglene.

Folkehøgskolene tilknyttet Virke kan få hjelp til arbeidet derifra, inkludert maler for kartlegging mv. De fylkeskommunale og kommunalt eide folkehøgskolene kan lene seg på eierne (fylkeskommunene, kommunen, og KS).

Folkehøgskoleforbundet vurderer om det er behov for ytterligere bistand i form av maler spesielt for folkehøgskolene, slik at innføringen av de nye reglene om behandling av personopplysninger kan bli så like som mulige på skolene og at hver skole kan slippe å finne opp kruttet, som det heter.

INVITASJON TIL KULL 2 I FOLKEHØGSKOLENS LEDERUTDANNING

Første kull av folkehøgskolens lederutdanning ble avsluttet med eksamen 1. februar for 23 kandidater. Nå inviteres det til ny runde, kull 2, for interesserte rektorer, inspektører, lærere og andre ansatte og interesserte. Erfaringene fra første kull er svært gode. Likevel blir det noen justeringer i innholdet i kurset til 2. kull, dersom det blir mange nok som søker.

Studiet heter fortsatt «Verdibasert endringsledelse» og er i regi av Høgskolen i Sørøst-Norge i tett samarbeid med NLA i Bergen, samt FHF og NKF. Studiet baserer seg på åtte samlinger over 3,5 semester med oppstartssamling 11. og 12. juni i Drammen. Studiet er på 30 studiepoeng (masteremne) på masternivå, og kan eventuelt inngå i en fullverdig master.

Rektorer oppfordres spesielt til å delta og eller legge til rette for at interesserte medarbeidere kan få delta. Mer informasjon finner du på www.usn.no/videreutdanning. Søknadsfrist er 15. april.

KOM PÅ SENIORTREFF PÅ JÆREN FOLKEHØGSKOLE I JUNI

I uke 24, nærmere bestemt fra 11. til 15. juni, inviterer Seniorlaget i samarbeid med Jæren folkehøgskule, til Seniortreff 2018. Styret i Seniorlaget håper at ekstra mange seniorer finner veien til Jæren.

Det leges opp til innholdsrike dager i Rogaland. Deltakerne vil bli bedre kjent med Jæren folkehøgskule og flere kjente forfattere fra området, i tillegg til turer til Lysebotn, Byrkjedalstunet, Garborgsenteret, Stavanger by, oljemuseet, og lokale vandringer på Jæren. Det blir også arrangert tur til den fantastiske og vidgjetne øya «Flor og fjære» og mulighet for en tur til Preikestolen mandag før selve treffet starter ut på ettermiddagen.

Programmet ser du på www.frilyntfolkehogskole.no, hvor du også kan melde deg på treffet.

NORDISKE VÅRKONFERANSE 2018:

FOLKEHØGSKOLEPEDAGOGIKK, SKOLEUTVIKLING OG FORSKNING

Nordisk folkehøgskoleråd inviterer rektorer, lærere, tillitsvalgte og forskere fra Norden til en konferanse, hvor deltakerne møtes for å lære av hverandres erfaringer omkring folkehøgskolens pedagogikk og didaktikk, samt hvordan man arbeider med folkehøgskolens utvikling. Det blir et spesielt fokus på forskning som

SVAR FRA KD OM VIDEREUTDANNING FOR LÆRERE I FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskoleforbundet har mottatt svar fra Kunnskapsdepartementet på landsmøtets uttalelse om å inkludere mulighet for lærere i folkehøgskolen til å delta i kompetanseutvikling for lærere i grunnopplæringen.

Her heter det at dersom universitetene eller høyskolene har ledig kapasitet etter direktoratets søknadsbehandling, kan de ta opp lærere utenfor stipend- eller vikarordningen på studie- og utdanningsplasser, altså f.eks. lærere i folkehøgskoler. Departementet finansierer også selve studieplassen for lærere som ikke er tilsatt i grunnopplæringen. Læreren må i så tilfelle henvende seg til den aktuelle høyskolen eller universitetet for å undersøke hvilke muligheter de har for å gi opptak til studiet.

SÆRAVTALENE REFORHANDLES

Gjeldende særavtaler for lærere i folkehøgskolene innenfor Virke- og KS-områdene er planmessig sagt opp og skal reforhandles for kommende skoleår. Organisasjonene har i lengre tid forberedt forhandlingene ved å avklare krav til disse. Det er i skrivende stund ikke kjent når forhandlingene kan komme i gang.

tematiserer disse spørsmålene.

Vårkonferansen går fra lunsj til lunsj 10. til 11. april og holdes også i år på Nordiska Folkhögskolan i Kungälv litt nord for Göteborg i Sverige. Invitasjonen er sendt til skolene og finnes sammen med programmet på www.frilyntfolkehogskole.no.

BLIR DET STUDIE I FOLKEHØGSKOLEPEDAGOGIKK?

En arbeidsgruppe mellom Høgskolen i Sørøst-Norge, FHF og NKF arbeider med å få på plass et studium i folkehøgskolepedagogikk. Arbeidsmålet er å få til et videreutdanningstilbud i folkehøgskolepedagogikk, slik det for eksempel finnes i Sverige. Det arbeides imidlertid også med å utvide tilbudet til en fullverdig praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) med spesiell innretning mot folkehøgskolen, der en del ansatte som lærere ikke har PPU. Målet er at studiet inngår som et ordinært videreutdanningstilbud (ikke betalingsstudium) basert på samlinger og nett, samt noe praksis (dersom PPU). Planleggingsarbeidet ledes av førstelektor ved HSN, Stein Laugerud.

NYTT FRA IF

HØYSESONG FOR MARKEDSFØRINGEN

Januar var høysesong for markedsføringen til IF og IKF. Vi har kjørt kampanje på all offentlig transport i Oslo og har reklamekampanjer for folkehøgskolene både på papir og elektronisk. På Facebook har vi kjørt både film og bloggsaker som har nådd flere hundretusen ungdommer og deres foreldre.

I tillegg har vi besøkt ti utdanningsmesser rundt om i landet. Der får vi pratet med svært mange ungdommer og i tillegg fått mulighet til å holde foredrag for alle som er interessert i folkehøgskole.

Vi har også besøkt rundt 300 videregående skoler rundt om i landet. På noen skoler får vi lov å holde presentasjoner i klasserom mens vi får stands i kantinen på andre skoler. Det er tidligere folkehøgskoleelever som reiser rundt for oss.

KORTKURSPROSJEKT

Informasjonskontorene vil satse mer på informasjon om kortkursene i tiden framover. Vi opplever at mange kjenner dårlig til dette viktige tilbudet og vi ser også at kortkursene er under et stadig press fra myndighetene.

Vi kommer derfor til å jobbe med å tydeliggjøre hva kortkursene er og hva de bidrar med i samfunnet. I tillegg jobber vi med å lage et eget nettsted for kortkursene.

Det er nedsatt en arbeidsgruppe til å jobbe med dette. Den er satt sammen av representanter fra Vefsn folkehøgskole, Jeløy folkehøgskole, Nestor og Nordnorsk Pensjonist skole i tillegg til ansatte ved IF, IKF og Folkehøgskolerådet.

SØKNADSSKJEMAET

Vi får stadig tilbakemeldinger fra søkerne om at søknadsskjemaene til enkelte skoler er kompliserte og at søkerne gir opp før de har fullført søknaden. Vi oppfordrer derfor skolene til å gå igjennom søknadsskjemaet sitt igjen og gjerne invitere ungdommer fra videregående skole til å fylle ut et søknadsskjema og å kommentere hva de tenker mens de fyller ut, for å få inn input på hvordan søknadsskjemaet deres fungerer i målgruppen.

Tenk spesielt over dette:

• Må skolen ha vitnemål/karakterutskrift?

Hva trenger skolen det til? Vi opplever at mange ungdommer synes det er vanskelig å vite hvilket vitnemål de skal levere og at de rett og slett kan ha problemer med å finne det. I tillegg kan de bli skeptiske til skolen siden vi kommuniserer så tydelig at karakterene til søkerne ikke er viktige.

• Må skolen ha referansepersoner?

Enkelte skoler ber om referansepersoner, hvilket kan virke uforståelig for en søker. Hvem er denne referansepersonen? Hvordan skaffe telefonnummeret til vedkommende? Hva skal skolen bruke dette til?

• Hvor mye forventer dere at eleven skal skrive i de åpne feltene?

Vi opplever at en del søkere tror dere forventer en «norsk stil» og blir litt motløse på grunn av dette. Det kan sikkert være lurt å skrive litt på linjesidene deres om hva dere ser etter i disse åpne tekstene og hvor mye dere forventer at de skriver.

For mange ungdommer så er dette det aller første søknadsskjemaet de fyller ut. Når vi i tillegg vet at vi har med en svært pliktoppfyllende generasjon å gjøre så kan et langt og åpent søknadsskjema virke uoverstigelig. Det kan være lurt for skolen å diskutere hvilken informasjon man absolutt må ha for å vurdere om man vil gi søkeren plass og hvilken informasjon man kan vente med å be om til siden.

I tillegg kan skolen også vurdere å forenkle søknadsskjemaet etter 1. februar når det ikke lenger handler om å vurdere en søker opp mot en annen, men å ta hver enkelt søker for seg etter hvert som de sender inn søknaden.

Dorte Birch

KLASSEROM

Foto: Lofoten

INTERNASJONALT SEMINAR:

BÆREKRAFTIG REISELYKKE

Internasjonalt seminar 2017 ble avholdt 7. og 8. desember i Oslo, under tittelen: Bærekraftig reiselyst og Internasjonalt Utvalgs 35-årsdag!

De to dagene besto av foredrag, livlige diskusjoner, erfaringsdeling og utprøving av nye pedagogiske verktøy. Vi fikk besøk av gode foredragsholdere, blant annet klimaforsker og professor Karen O'Brian. Ungdomsorganisasjonen Changemaker deltok med eksempler på kampanjer som har endret norsk utviklingspolitikk, og innledet om handlingskompetanse på individuelt, kollektivt og strukturelt nivå. Vi markerte også Internasjonalt Utvalgs 35 årsdag med et historisk tilbakeblikk. Hva har det internasjonale arbeidet hatt å si for folkehøgskolene? Hvorfor er dette mer aktuelt enn noen gang? Her innledet Geir Ertzgaard og Arvid Kopperud diskusjonen med kritiske betraktninger rundt retningen for det internasjonale arbeidet. Vi fikk også besøk av Elin Enge, som var den første lederen av Internasjonalt Utvalg på 80-tallet, og tidligere lærer på Buskerud Folkehøgskole. (Elin har i ettertid mottatt priser for sin iherdige innsats innen miljø og utvikling, og var initiativtaker bak blant annet Regnskogsfondet og Forum for utvikling og miljø. I tillegg har hun fartstid fra Norsk Folkehjelp, Utviklingsfondet og Redd Barna.)

Hva har det internasjonale arbeidet hatt å si for folkehøgskolene?

Med Pedagogikk for de Rike, Bærekraftsprosjektet, et mangfold av linjer med fokus på globale spørsmål, InterFolk og et mangfold av prosjekter er det ingen tvil om at det internasjonale arbeidet har vært viktig for folkehøgskolene. På den andre siden har også folkehøgskolene vært viktig i utviklingen av en global forståelse hos elever og lærere. Med FNs universelle bærekraftsmål på agendaen internasjonalt er det ingen tvil om at det internasjonale arbeidet er mere aktuelt enn noen gang.

KRITISKE SPØRSMÅL

I det historiske tilbakeblikket ble spesielt et spenningsforhold tydelig. Forholdet mellom kortsiktig og langsiktig utvikling. Det som på kort sikt kan se positivt ut kan være ødeleggende og gå på bekostning av et langsiktig utviklingsperspektiv. I pedagogikk for de rike-perspektivet er det endring av holdninger og kunnskaper hos oss, som vil være utgangspunktet for å skape endring. I dette perspektivet ligger maktrelasjoner vesentlig til grunn for måten man analyserer problem og løsning. Mens forsøker man å sette i gang prosjekter er det endringer i de landene vi besøker som vil være i fokus. Disse to tilnærmingene kolliderer i måten man forstår årsaker, løsninger og utviklingsstrategier. En viktig problemstilling er hvordan vi oppfatter oss selv og andre om vi er de

som iverksetter forsøk på løsninger. Geir Ertzgaard reiste noen kritiske spørsmål til skolers behov for å sette i gang prosjekter og innsamlingsaksjoner.

Jacob Steenberg Thompson delte Sund Folkehøgskoles retningslinjer for den gode studiereisen. «Skal man reise langt-bør man reise lenge», var et av hans hovedpoeng.

STERKT ØNSKE OM FELLES RETNINGSLINJER

Det ble gitt et entydig og samlet signal fra samtlige av deltakerne om et behov for felles rammeverk eller retningslinjer for reising. Sammen kom de frem til følgende ønsker:

- Å senke konkurranse/salgsmomentet i reisen. Dette innebærer å fjerne reiseelementet i både bilder, tekst og linjenavn. Unntak for dette er Den gode studiereisen. Denne kan få stå i linjenavn.
- Å utarbeide noen kriterier for den gode studiereisen. Den helhetlige sammenhengen skal telle for hvorvidt reisen kvalifiserer innunder Den gode studiereisen. Et forslag til kriterium for den gode studiereisen kan være relevanse. Dette innebærer at målsettinger og planer skal være pedagogisk godt begrunnet.
- Å foreta samlede undersøkelser av totalregnskapet for energibruk (at reise, kjøttforbruk etc sees i sammenheng med andre faktorer).
- Maks én t/r reise med fly pr elev.

Internasjonalt Utvalg/Judith Klein

Judith Klein

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSAKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70
Rektor: Ola Bergum
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Vikarierende rektor: Eivind Hagerup
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Per Egil Andersen
www.elverumfhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjellesstad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Kari H. Birkeland
www.fana.fhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Silvia van Hesik Førde
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Jan Martin Medhaug
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Arnhild Finne
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Rektor: Arne Ruste
Tlf.: 61 33 96 00
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Konstituert rektor:
Anne-Grethe Ulshagen
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebo
www.hardanger.fhs.no

HARSTAD FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Erlend Welander
www.trondarnes.fhs.no

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Sølvi Pettersen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Dag Folkvord
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Sigbjørn Toskedal
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKULE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Brynjar Tollefsen
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Geir Rydland
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Martin Staxrud
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKULE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Unn Irene Aasdalen
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor:
Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKEHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Karin Langeland
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Arild Moen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringeby
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Godtfred Sjaersland
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Rektor: Stig W. Ågedal-Mortensen
www.setesdal.fhs.no

SKAP KREATIV FOLKEHØYSKOLE

Neseveien 1
4514 Mandal
Rektor: Anne Berit Andøl
www.skapmandal.no

SKIRINGSSAL FOLKEHØYSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90
Rektor: Knut Søyland
www.skiringssal.fhs.no

SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 11 75 60
Rektor: Lene Dyrkorn
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

6856 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Harald Thompson Rosenstrøm
www.solbakken.fhs.no

SUND FOLKEHØGSKOLE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektor: Tore Haltli
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Mona Økland
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Jon Krognæs
www.toneheim.no

TOTEN FOLKEHØGSKOLE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TORSHUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torkjell Solem
www.torshus.com

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Ronald Nygård
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Cathrine Markussen
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5704 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Claus Røysnesdal
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØYSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Rektor: Berglind Stefansdottir
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Bjørn Berentsen
www.aasane.fhs.no

B-BLAD

RETURADRESSE:
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
PB 420 SENTRUM
0103 OSLO

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN: Johny Fosse. Inspektør ved Jæren folkehøgskule.

Om pengar

Pengar har ikkje nokon verd i seg sjølve. Du kan ikkje eta dei, ikkje drikka dei, ikkje kle deg med dei. Du kan ha lomma full av pengar, og svelte, tyrste i hel – om det ikkje var mat og drikke og klede å få.

Pengar er langt ifrå det største gode, ikkje det nest største heller. Men det er eit stort gode for dei som brukar dei vitug.

For pengar kan ein få alt, heiter det. - Nei, ein kan ikkje det.

Ein kan kjøpa seg mat, men ikkje mathug,
dropar, men ikkje helse,
mjuke senger, men ikkje svevn,
lærdom, men ikkje vit,
stas, men ikkje venleik,
glans, men ikkje hyggje,
moro, men ikkje truskap,
gråe hår, men ikkje ære,
rolege dagar, men ikkje fred.

Skalet av alle ting kan ein få for pengar. Men ikkje kjernen; den er ikkje for pengar fal

Arne Garborg

Johny utfordrer Birte Mittet ved Skogn folkehøgskole.